

MONITORIMI I PROCESIVE PENALE
MANUAL PËR GAZETARËT

MONITORIMI I PROCESEVE PENALE

MANUAL PËR GAZETARËT

Botuesi:

Balkans Policy Research Group
Str. Qamil Hoxha, No. 29, Pristina 10000
<http://balkansgroup.org>

Përgatitur nga:

Milan Filipovic, Komiteti i Juristëve për të Drejtat e Njeriut (YUCOM)

Bashkëpunëtorët:

Viktor Gumi, Shërbimi Ligjor Falas Tiranë (TLAS)
Valza Sadriu, Grupi për Hulumtim të Politikave të Ballkanit, Kosovë (BPRG)
Gordana Lonić, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut (HELCOMM – BnH)
Hajdi Sterjova-Simonovic, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut në Republikën e Maqedonisë

Ky udhëzues është hartuar në kuadër të projektit “Fuqizimi i raportimit për standardet e shtetit ligjor në Serbi, Maqedoni, Shqipëri, Kosovë dhe Bosnje dhe Herzegovinë”¹ me mbështetjen e Shoqatës së Avokatëve Amerikanë, Iniciativa për Shtetin Ligjor (ABA ROLI)

Deklaratat dhe analizat e shprehura janë vetëm ato të autorëve dhe nuk pasqyrojnë qëndrimin zyrtar të YUCOM, as nuk janë miratuar nga Dhoma e Delegatëve ose Bordi i Guvernatorëve të Shoqatës së Avokatëve Amerikan dhe nuk përfaqësojnë pozicionin apo politikën e amerikanëve Shoqata e Avokatëve. Për më tepër, asgjë në këtë botim nuk duhet të konsiderohet të japë këshilla ligjore për raste specifike.

1 Projekti u zbatua në rajonin e Ballkanit Perëndimor në bashkëpunim me pesë organizata partnere: Komiteti i Avokatëve për të Drejtat e Njeriut (YUCOM) - Serbia, Tirana Legal Aid Society (TLAS) - Shqipëria, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut RS - Bosnja dhe Hercegovina, Grupi i Kërkimit të Politikave të Ballkanit (BPRG) - Kosovë, dhe Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut në Republikën e Maqedonisë – Maqedoni

PËRMBAJTJE

I. HYRJE	5
II. ÇËSHITJE SPECIFIKE	6
1. SERBIA	6
2. MAQEDONIA	7
3. SHQIPERIA	8
4. KOSOVA	9
5. BOSNIA DHE HERCEGOVINA	10
III. UDHEZIME PER RAPORTIMET	12
1. AKSESI NE GJYKATE	12
2. PËRGJEGJESIA LIGJORE E GAZETARËVE	14
3. VËSHTRIM I PËRGJITHSHEM NË KODIN E PROCEDURËS PENALE NË KOSOVË	18
3.1. INICIMI I PROCEDURËS PENALE – KALLËZIMI PENAL	18
3.2. PROCEDURA PARA HETIMORE	19
3.3. PEZULLIMI I PËRKOHSHËM I PROCEDURËS	20
3.4. HETIMI	20
3.5. NGRITJA E AKTAKUZES	22
3.6. GJYKIMI	24
3.7. MJETET JURIDIKE	29
IV. PRAKTIKA E GJYKATËS EUROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT	30
4.1. ALLENET DE RIBEMONT kundër FRANCES	31
4.2. PELTEREAU-VILLENEUVE kundër ZVICRES	32
4.3. BÉDAT kundër ZVICRËS	32
4.4. TOURANCHEAU DHE JULY kundër FRANCËS	32
4.5. PINTO COELHO kundër PORTUGALISË	33
4.6. VON HANNOVER kundër GJERMANISË	33
4.7. VON HANNOVER kundër GJERMANISË NR. 2	34

4.8.	AXEL SPRINGER AG kundër GJERMANISË	34
4.9.	DELFI AS kundër ESTONISË	34
4.10.	MTE kundër HUNGARISË	35
4.11.	BORDI EDITORIAL PRAVOJE DELO AND ŠTEKEL kundër UKRAINËS	35
4.12.	STOL kundër ZVICRËS	35
4.13.	TIMES 1 DHE 2 kundër MBRETERISË SË BASHKUAR	36

I HYRJE

Ky udhëzues është hartuar në kuadër të projektit “Përmirësimi i raportimit në standardet e sundimit të ligjit në Serbi, Maqedoni, Shqipëri, Kosovë dhe Bosnje dhe Hercegovinë” në përpjekje për të mbështetur gazetarët në rajon të kapërcenë vështirësitë që kërcënojnë pavarësinë dhe profesionalizmin e tyre dhe t’i aftësojë ata të kuptojnë plotësisht rolin e tyre mbikëqyrës në vazhdimësinë e reformave të shtetit ligjor. Në mënyrë që institucionet përgjegjëse për zbatimin e këtyre reformave të mbahen përgjegjëse, ato duhen që në mënyrë të vazhdueshme të jenë nën syrin vigjilent të medias së lirë dhe të pavarur. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për sistemin e drejtësisë që synon, jo vetëm të ketë një rol ndëshkues, por edhe parandalues, rol i cili varet veçanërisht nga niveli i besimit të publikut.

Bërja publike e gjyqeve penale ka përfitime të shumëfishta për të drejtat e të akuzuarit, si dhe për pavarësinë dhe llogaridhënien e gjyqësorit. Njohja e mirë e procedurave penale dhe vlerësimi i mprehtë për raportimin profesional dhe etik, i bënë gazetarët të jenë në gjendje të ofrojnë për publikun një pasqyrë shumë të nevojshme për punën e gjyqësorit. Mbulimi objektiv dhe i balancuar e sjell gjyqësorin më afër qytetarëve, duke demistifikuar të gjithë procedurën ligjore dhe opinionin ekzistues se vendimet e pafajësisë ose vendimet gjyqësore me dënime të perceptuara si të lehta, të cilat vijnë si rezultat i korrupsionit në gjyqësor.

Rindërtimi i besimit të publikut ndaj gjyqësorit është një parakusht për reforma të suksesshme dhe të qëndrueshme në një shtet ligjor dhe për hyrjen e pritshme të vendeve të rajonit në Bashkimin Evropian. Një pengesë e madhe është rritja e autoritarizmit dhe rënia e lirisë së mediave në shtetet e rajonit. Të përballur me presione ekonomike, kërcënime dhe sulme fizike, shumë gazetarë përdorin vetëcensurimin, ndërsa të tjerët, për të rritur shpërndarjen e mediave të tyre, përdorin shkrime të stilit “*tabloid*”, duke sjellë një rënie të përgjithshme në cilësinë e medias dhe objektivitetin e saj.

II ËSHTJE SPECIFIKE

1. SERBIA

Cënimi i prezumimit të pafajësisë është shkelja kryesore e ligjit si dhe më e shpejta e kryer nga media². Kjo shkelje po dëmton seriozisht besimin e publikut tek gjyqësori, duke i bërë qytetarët të besojnë se vendimet e pafajësisë ose dënimet e perceptuara si të lehta janë pasojë e korrupsionit të përhapur në gjyqësor. Kjo përforcohet nga fakti se kjo shkelje, shpesh, kryhet nga anëtarët e ekzekutivit gjatë ose madje duke i paraprirë arrestimeve në rastet e publikuara të korrupsionit. Shpesh në këto raste, personat e arrestuar shpallen të pafajshëm duke lënë hapësirë për hamendësime se prokuroria e ka trajtuar rastin e papërgatitur, pa prova të mjaftueshme dhe nën presionin politik të ekzekutivit.

Në disa raste,, edhe ndalimi i të akuzuarit është urdhëruar nga gjykata duke mos patur asnjë arsytim tjetër përveç shqetësimit publik që shpesh shkaktohet nga mediat tabloide të cilat në raportimet e tyre shkelin prezumimin e pafajësisë. Përderisa sistemi gjyqësor dëmtohet për shkak të përgjegjësisë për dëmet e paguara për ndalim të paligjshëm, ata të cilët shkelin prezumimin e pafajësisë nuk përballen me pasojë të vërteta. Në kundërshtim me raportet e qeverisë që pretendojnë përfundimin e plotë të masave në Planin e Veprimit për Kapitullin 23 me qëllim të reduktimit të këtij fenomeni të përhapur, autoriteti kompetent për shtypin e shkruar, Ministria e Kulturës dhe Informacionit, nuk ka filluar asnjë procedurë të vetme për këtë kundërvajtje gjatë këtyre tre viteve. Për shkak se procedurat ekzistuese ligjore rrallë përdoren nga autoritetet kompetente, ka nisma të atilla të cilat propozojnë përfshirjen e shkeljes së prezumimit të pafajësisë si vepër penale, e dënueshme me afat burgimi.

Megjithatë, shpesh ky nuk është mjet për presion politik, por mjet për rritjen e shitjeve të medias. Të pandehurit, të drejtat e të cilëve janë shkelur, shpesh janë të mitur ose persona të varfër të cilët janë të dyshuar vetëm për kryerjen e ndonjë krimi dhe të cilët nuk kanë asnjë mjet për të financuar përfaqësimin ligjor në Gjykatën e Lartë në Beograd, e cila ka kompetencë ekskluzive për gjykimin e rasteve ndaj medias. Vlen gjithashtu të theksohet se ligji aktual për ndihmën juridike falas ndalon shprehimisht, ofruesit e ndihmës juridike falas të ofrojnë ndihmë juridike falas në rastet e padive për shpifje, duke kufizuar kështu aksesin në drejtësi për viktimat e shkeljes së prezumimit të pafajësisë që nuk janë në gjendje të paguajnë për përfaqësim ligjor.

2 Vëzhgimi i kufizuar i kryer rregullisht nga Këshilli i Shtypit të Shkruar, një organ vetë-rregullues i Shoqatës së Gazetarëve të Pavarur të Serbisë (IJAS), vë në dukje afërsisht një mijë shkelje në vit.

2. MAQEDONIA

Lajmet e bujshme në dekadën e fundit kanë qenë atribut kryesor i gazetarisë dhe mediave në Maqedoni. Kjo qasje e komunikimit të lajmeve çoi në një shkëlqje serioze të të drejtave të të pandehurve dhe/ose viktimave, por gjithashtu edhe mosrespektim serioz të standardeve dhe parimeve të shtetit ligjor.

E drejta mbi privatësinë e të pandehurve/viktimave dhe prezumimi i pafajësisë së të pandehurve dhe të dyshuarve në proces janë ato që shkelen dhe cenohen më së shpeshti.

Krijimi i lajmeve sensacionale ishte një mjet propagandues i përdorur nga qeveria e mëparshme për të treguar se ajo po udhëhiqte një luftë serioze kundër korrupsionit dhe krimit, edhe pse më vonë nga procedurat e filluara dhe të përfunduara kundër disa anëtarëve të partisë së mëparshme e cila ishte në pushtet, ishte e qartë se ato veprime të mbuluara me bujë ishin persekutim politik i kundërshtarëve apo fshehje e veprave të tyre penale.

Gjatë kësaj periudhe, pavarësia dhe objektiviteti i mediave në Maqedoni u rrezikua seriozisht, për shkak të një pjesë të procedimeve penale të filluara kundër anëtarëve të qeverisë së mëparshme si dhe të të ashtuquajturave “bomba”, mund të arrihet në përfundimin se propaganda dhe buja e krijuar nga disa media të cilat ishin të paguara mirë me fondet qeveritare dhe të partive politike. Kjo pozitë e pafavorshme e medias u pasqyrua pothuajse në çdo raport vjetor të Komisionit Evropian, si dhe të organizatave të pavarura ndërkombëtare që monitorojnë nivelin e transparencës, pavarësisë dhe objektivitetit të mediave.

Po ashtu në periudhën kur qeveria e mëparshme ishte në pushtet, ka pasur shumë shembuj të persekutimit të numrit të vogël të mediave të pavarura dhe gazetarëve, nga shumica qeverisëse, një lloj disiplinimi i gazetarëve dhe medias me padi për fyerje dhe shpifje, padi të cilat, sigurisht, u pranuan nga gjykata dhe u vendosën shuma të mëdha dëmshpërblimi për shkëlqje të reputacionit dhe nderit të politikanëve – paditës.

Madje, ka patur edhe raste të ndjekjes penale të gazetarëve të cilët nuk ishin të një mendimi me qeverinë e kaluar dhe që po përpiqeshin të bënin gazetari humluese (investigative) për të zbuluar aktivitetet e paligjshme të partisë në pushtet, në atë kohë. Një shembull i kësaj është dënimi i gazetarit Tome Kezharovski me dënim me burg për dyshimin e zbulimit publik të identitetit të një dëshmitari të mbrojtur në procesin penal, ndonëse sipas tij, arsyeja e vërtetë ishin kërkimet e kryera nga ky gazetar.

Dështimi për të hetuar vdekjen e gazetarit dhe redaktorit të gazetës javore Focus lë një hapësirë të rrezikshme dhe krijon dyshimin e ligjshëm për përfshirjen e politikanëve të cilët ishin pjesë e pushtetit në atë kohë, në vdekjen e këtij gazetari të shquar.

Ky qëndrim i mediave dhe gazetarëve ndikoi seriozisht në krijimin e opinionit publik dhe në kuptimin e procedurave dhe proceseve gjyqësore, pasojat e të cilave ndjehen ende, edhe pas disa viteve pas rënies së regjimit. Edhe pse vërehet se situata në media ka përparim në dy vitet e fundit, pas përmbysjes së regjimit të qeverisë së mëparshme, pavarësia e medias është ende e brishtë dhe objektiviteti i raportimit pengohet nga sensacionalizmi dhe raportimi i papërshtatshëm.

Nga ana tjetër, sipas deklaratave të gazetarëve, mbyllja (izolimi) e institucioneve dhe organeve gjyqësore dhe mungesa e informacionit të duhur në media, lë hapësirë për zhvillimin e historive hamendësuese, të cilat përsëri nuk mbështesin raportimin e duhur dhe efektiv sipas standardeve të shtetit ligjor.

3. SHQIPËRIA

Si liria e shtypit dhe prezumimi i pafajësisë janë të domosdoshme për demokracinë, pasi e para mban një publik të informuar dhe i fundit mbron të drejtat e të akuzuarit. Në Shqipëri mediat dhe komunikimet në të gjitha fushat, iu nënshtruan një evolucioni të konsiderueshëm. Marrëdhënia në mes të publikut dhe informacionit ndryshoi. Zhvillimi i medias në internet dhe rrjetet sociale tani gjeneron një rrjedhë të vazhdueshme informacioni në të cilën publiku dhe media duhet të drejtohen. Individët nuk kërkojnë informacion vetë; ata presin që informacioni t'ju vijë. Pra, nocioni i “publikut” ka evoluar: sigurimi i aksesit të publikut në gjykatë nuk perceptohet më si i mjaftueshëm për të marrë një vendim “publik”. Qënia e ekzistencës publike nënkupton aksesueshmërinë, e cila nga ana e saj kërkon sjelljen e informacioneve të thjeshta, të kuptueshme dhe të sakta për një gamë sa më të gjerë të individëve.

Gjyqtarët dhe prokurorët duhet të garantojnë kryerjen e proceseve në pajtim me parimin e shtetit ligjor, prezumimin e pafajësisë, gjykimin e drejtë dhe rregullin se drejtësia jepet vetëm nga gjykata.

Atëherë, si funksionon drejtësia nën një presion kaq të lartë të interesave publike dhe medias? Në Shqipëri, prokurori drejton hetimin paraprak dhe ai është përgjegjës për zbulimin e informacionit të marrë gjatë fazës hetimore, përpara gjykimit, prandaj është detyrë e prokurorit të shpjegojë rastin për publikun dhe të garantojë parimet e ndjekjes penale të drejtë dhe prezumimin e pafajësisë. Informacioni i ofruar për publikun është zakonisht i përgjithshëm pa zbuluar provat dhe duke mbrojtur të gjitha palët në proces, duke përfshirë dëshmitarët, për të mos përmendur viktimat dhe të dyshuarit, në rast të një interesi të lartë publik që matet përmes parimit të proporcionalitetit sipas çështjeve konkrete.

Media përmes monitorimit, informacionit dhe mbulimit masiv, i jep publikut një imazh të realitetit ku jeton dhe përtej, bëhet një aleat i sistemit të drejtësisë nëpërmjet denoncimeve të shkeljeve të zyrtarëve, abuzimeve të tyre dhe abuzi-

meve të institucioneve të ndryshme dhe kjo është pjesa më e mirë, por nga ana tjetër, ndonjëherë kapërcimi i kufijve të informacionit ose informacioni i pasaktë çon në pasoja katastrofike në jetën e një individi ose të një shoqërie.

Mësimet e nxjerra dhe sfidat e ardhshme në Shqipëri:

- ▶ Organet e sistemit ligjor shqiptar duhet të shpjegojnë parimet, zgjedhjet dhe strategjitë e funksionimit të tij në frymën e “shtetit të hapur”;
- ▶ Është e nevojshme të rritet vetëdija për ndikimin dhe rëndësinë e komunikimit, veçanërisht në rastet e nivelit të lartë;
- ▶ Dialogu ndërmjet mediave dhe sistemit ligjor duhet të jetë i vazhdueshëm, vecanërisht, në kohën kur nuk shfaqen “kriza”, sepse atëherë është më e lehtë të zgjidhet “kriza” kur gjendemi përpara saj.
- ▶ Sistemi gjyqësor duhet të dakordësohet me një strategji të komunikimit të procedimeve penale, dmth kur, deri në çfarë mase, nga kush dhe për kë duhet të sigurohet informacioni; Është e domosdoshme t’i përmbahesh kësaj strategjie dhe të përhapësh mesazhin për sfondin dhe natyrën e saj.
- ▶ Sistemi gjyqësor në Shqipëri duhet të garantojë parimin e shtetit ligjor, ndjekjen e drejtë penale dhe prezumimin e pafajësisë.

4. KOSOVA

Në Kosovë, shqetësimi më i madh në lidhje me raportimin e mediave për çështjet e shtetit ligjor janë njohuritë e pamjaftueshme të gazetarëve në fushën penale dhe informimin e duhur për pasojat që rezultojnë nga raportimi i pasaktë dhe i gabuar.

Bazuar në analizën e vendimeve të marra nga Këshilli i Mediave të Shkruara të Kosovës dhe Komisionit të Pavarur të Mediave shkeljet në raportimin e mediave për rastet penale vijnë si rezultat i mangësive në kuptimin e qartë të fazave të procedurës penale dhe parimeve të kodit penal.

Problemet përfshijnë zbulimin e emrit dhe të dhënave personale të individëve në fazat e hershme të hetimit, si dhe nxjerrjen e përfundimeve nga vetë mediat për individë të caktuar të cilët janë pasuruar në mënyrë të paligjshme ose të ngjashme, por pa paraqitur prova në mbështetje të këtyre pretendimeve. Kjo vjen si rezultat i ndërjegjësimit të ulët të gazetarëve mbi parimet themelore penale siç është fakti se një individ në Republikën e Kosovës konsiderohet zyrtarisht nën hetim kur prokuroria ka vendosur të iniciojë padinë kundër atij individi dhe kur hetimi penal është ende aktiv si dhe nuk ka përfunduar me një vendim përfundimtar.³

3 Shih: http://presscouncil-ks.org/wp-content/uploads/2018/10/vendim_KMSHK_683-2018.pdf

Shkeljet në rastet e prezumimit të pafajësisë, emërtimi i gabuar i të dyshuarve dhe të akuzuarve dhe për më tepër, arritja në përfundime se disa persona janë autorët e veprës penale përbëjnë shkelje të rënda të mediave në raportim.⁴

Probleme janë identifikuar edhe në trajtimin e të miturve të akuzuar për vepra penale kur informacioni i publikuar mund të ketë zbuluar identitetin e të miturve të akuzuar për një vepër penale e cila përbën shkelje të Kodit të Mediave të Shkruara të Kosovës.⁵

Një çështje tjetër e diskutueshme në Kosovë është ndërhyrja në jetën private të individëve për të cilët media raporton. Rasti i fundit dhe më përfaqësues i kësaj çështje është shkelja e privatësisë të individëve të përfshirë në akuzën e mashtrimit me listën e veteranëve të UÇK-së, ku u dyshua se disa persona kishin fituar në mënyrë të paligjshme statusin e veteranëve si përfitues ku u bënë publike të dhënat personale të më shumë se 19.000 të individëve, duke përfshirë dhe numrin personal.⁶

Shkelje të tilla nga media nënkuptojnë mungesën e njohurive nga gazetarët për pasojat që mund të vijnë si rezultat i kësaj forme të veçantë të raportimit. Rrjedhimisht, shkelje të tilla si zbulimi i fshehtësisë së procedurës, i identitetit të dëshmitarëve të mbrojtur ose anonim apo veprime të ngjashme vazhdojnë të ndodhin, pa u ndëshkuar.

Gjithashtu ka ndodhur që dëshmitë e dhëna pas dyerëve të mbyllura nga një dëshmitar i mbrojtur janë bërë publike në media. Një hetim u fillua edhe kundër një avokati i dyshuar për zbulimin e emrit të dëshmitarit të mbrojtur, në media.⁷ Në këtë rast, ndërsa media raportoi për hetimin e filluar ndaj avokatit, vetë media publikoi, përsëri, emrin e dëshmitarit të mbrojtur për të cilin vetë avokati ishte nën hetim.

Përveç rrezikut të përballjes me pasojat penale, jo pak gazetarë kanë njohuri të mira të Këshillit të Mediave të Shkruara të Kosovës, i cili rregullon mediat e shkruara dhe Komisionin e Pavarur të Mediave, i cili rregullon sferën e ofruesve të shërbimeve audio-vizuale dhe radio.

4 Shih: http://presscouncil-ks.org/wp-content/uploads/2018/07/vendim_KMSHK_647-2018.pdf

5 Shih: http://presscouncil-ks.org/wp-content/uploads/2017/12/vendim_KMSHK_575-2017.pdf

6 Shih: <https://kallxo.com/prokuroria-nis-hetimet-per-publikimin-e-listave-te-veteraneve/>

5. BOSNIA DHE HERCEGOVINA

Problemi kryesor që paraqitet në raportimin mbi procesin dhe procedurat gjyqësore që janë në ndjekje penale apo në procesin e hetimit janë paragjykimet dhe subjektivizmi i gazetarëve, por edhe subjektivizmi i medias në përgjithësi gjatë raportimit mbi këtë temë. Gjithashtu, një pengesë e madhe në raportimin e besueshëm është njohja e terminologjisë ligjore; për këtë arsye gazetarët nuk janë në gjendje ta përshtatin çështjen për lexuesit dhe publikun e gjerë. Fakti kryesor në raportim është kualifikimi i duhur për procesin dhe njohja e çështjes ligjore.

Mungesa e njohurive në media e cila është e prezente gjatë raportimit kërcënon të shkelë standardet profesionale dhe kodin e etikës së profesionit dhe të çojë në shkeljen e prezumimit të pafajësisë dhe zbulimin e identitetit të të miturve. Ndër të tjera, gazetarët nuk kanë njohuri për të drejtat dhe detyrimet e tyre.

Është detyrim themelor i gazetarisë të bëjë përpjekje për raportim të drejtë dhe në kohë duke ofruar standardeve profesionale dhe etike për ta arritur këtë.

Raportimi nga gjykimi: “Skandali dhe retorika kombëtare janë marrë nga media deri në atë masë sa e drejta e publikut është kompromentuar në informacionin e vërtetë mbi bazën e informacionit të saktë dhe të plotë.”

Gazetarët të cilët raportojnë nga gjykatat duhet të udhëhiqen nga standardet më të larta etike profesionale dhe të njohin rregullat dhe legjislacionin e gjykatës. Të gjitha çështjet gjyqësore zhvillohen kryesisht nën sisteme të mbyllura dhe nuk është e lehtë për të marrë informacione brenda afatit të caktuar; terminologjia ligjore dhe procedurat janë të ndërlikuara dhe kërkojnë sqarime. Puna e gazetarëve të cilët raportojnë nga gjykatat për krimet e luftës në BeH është akoma më e vështirë për shkak të dëshmimeve shqetësuese të ngjarjeve që ata përjetuan gjatë luftës.

Mirela Huković-Hodžić: “Jemi vetëm gazetarë, jo ekspertë ligjorë”. Gjuha e gazetarëve të gjykatave duhet të jetë e kuptueshme për publikun, të sqarojë pse një vendim apo procedurë gjyqësore është pikërisht ajo që është. “Pa emocione dhe paragjykime”.

Ndodhemi në një situatë ku shpesh harrohet se gazetarët, gjatë raportimit, duhet t’i trajtojnë të dyshuarit dhe të akuzuarit si të pafajshëm derisa gjykata t’i shpallë fajtorë. Në mënyrë që gazetarët të shmangin këtë gabim thelbësor, është e rëndësishme të përdoret një terminologji e qartë dhe e saktë që përcakton statusin e një personi në një procedurë penale. Prezumimi i pafajësisë është një pjesë integrale e së drejtës për një gjykim të drejtë. Rrjedhimisht, opinionet dhe informacionet lidhur me proceset penale duhet të transmetohen vetëm kur nuk krijnë paragjykime për prezumimin e pafajësisë së të dyshuarit ose të akuzuarit.

Një problem tjetër në procesin e raportimit është ndikimi politik tek mediat dhe gazetarët, gjë që sjell një raportim të njëanshëm dhe sensacional. Objektiviteti i raportimit varet ajo e kush është në pronësi dhe kush është financues i atyre mediave dhe gazetave.

I. Në Bosnie dhe Hercegovinë ekzistojnë katër sisteme ligjore të cilat operojnë në mënyrë paralele, e cila i shtynë qytetarët drejtë pasigurisë ligjore. Kjo pasiguri rritet ende më shumë kur bëhet fjalë për personat e dënuar për krime lufte. Për të njëjta vepra penale apo për vepra penale të ngjajshme, diferenca në shqiptim të dënimit shkon deri në 20 vjet, varësisht se në cilën gjykatë është zhvilluar procedura.

III UDHËZIME PËR RAPORTIMET

1. AKSESI NË GJYKATË

Në përgjithësi, proceset gjyqësore penale janë të hapura për publikun me disa përjashtime. Pjesëmarrja e publikut përjashtohet gjithmonë në seancën përgatitore dhe seancën dëgjimore për të cilën është marrë vendimi mbi marrëveshjen e pranimit të fajit. Në raste të veçanta, publiku mund të përjashtohet me kërkesë të prokurorit gjatë marrjes në pyetje të të pandehurit bashkëpunues ose personit të dënuar bashkëpunues.

Pjesëmarrja e publikut mund të përjashtohet *ex officio* ose me kërkesë të njëjës palë ose avokatit mbrojtës nga një pjesë e gjyqimit ose të gjithë procesit gjyqësor për të mbrojtur interesat e sigurisë kombëtare, rendin dhe moralin publik, interesat e të miturve, jetën private të pjesëmarrësve në proces dhe interesat e tjera të justifikuar në një shoqëri demokratike. Është e rëndësishme të theksohet se vendimi për përjashtimin e publikut duhet të arsyetohet dhe të bëhet publik. Ky vendim mund të kundërshtohet vetëm me ankim kundër vendimit ose urdhrin që i korrespondon vendimit.

Ndërsa depozitimi i një njoftimi paraprak në gjykatë me qëllim për të vëzhguar gjykimin nuk është i detyrueshëm, është e këshillueshme që një gjë e drejtë e tillë të ushtrohet, në mënyrë që gjykatat t'i zhvillojnë gjykimet në salla më të mëdha për të për të mundësuar një pjesëmarrje më të gjerë. Çështja e sallave të vogla të gjyqimit është veçanërisht e rëndësishme sepse ndonjëherë përdoret si një shpjegim i vlefshëm ose si një justifikim i dobët për të mohuar aksesin e gazetarëve në sallën e gjyqit. Disa gjyqtarë mund të lejojnë gazetarët si pjesëmarrës të përhershëm. Ndonëse zakonisht nuk ndodh, në varësi të kryetarit të trupit gjykues, mund të kërkohej të deklarohet identiteti dhe të paraqitet një dokument i vlefshëm identifikimi në mënyrë që gjyqtari/gjyqtarja të pranojnë praninë në gjykim duke e regjistruar në procesverbalin gjyqësor.

Duke qenë se proceset gjyqësore janë të hapura për publikun, akreditimi i gazetarëve zakonisht nuk është i nevojshëm, përveçse kur dëshironi të bëni regjistrim audio dhe video ose të fotografoni ambientet e brendshme të gjykatës. Regjistrimi i seancës në sallën e gjyqit mund të miratohet nga kryetari i gjykatës me pëlqimin e kryetarit të trupit gjyqësor dhe pëlqimin me shkrim të palëve ndërgjyqëse dhe të pjesëmarrësve në regjistrim, pas shqyrtimit të interesit publik, interesit të procedurës dhe jetën private dhe sigurinë e pjesëmarrësve në proces⁸.

8 Shih: <http://www.treci.os.sud.rs/images/Razno/OstInterniAkti/Uputstvo%20o%20akreditaciji%20novinara.pdf>

Aktet që shërbejnë për fillimin e procesit gjyqësor, siç është akuza penale ose padia civile, janë dokumente publike të cilat mund të kërkojnë në bazë të Ligjit për Lirinë e Informimit. Në varësi të sasisë së dokumentit të kërkuar, mund të marrë kohë për kopjimin dhe dorëzimin e tij⁹. Megjithatë, të dhënat personale të përfshira në këto dokumente mund të jenë objekt redaktimi në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen e të Dhënave Personale¹⁰. Shkalla dhe cilësia teknike e këtij redaktimi mund të ndryshojnë, p.sh. të dhënat e redaktuara mund të jenë ende të dukshme kur bëhet orientimi i letrës drejt dritës ose kopja e skanuar mund të tregojë të dhënat e redaktuara nën shenjuesin me ngjyrë të zezë.

Nevoja për të krijuar një komunikim proaktiv dhe të qartë me qytetarët që gradualisht çon në ngritjen e nivelit të besimit të qytetarëve ndaj gjyqësorit u vu në dukje nga Strategjia Kombëtare e Reformës Gjyqësore për periudhën 2013-2018 si një nga parimet kryesore dhe objektivat strategjike. Në përputhje me këtë, shumë gjykata dhe zyra të prokurorive kanë miratuar strategjitë e komunikimit që synojnë rritjen e nivelit të respektit dhe besimit të qytetarëve ndaj sistemit gjyqësor dhe vendimeve të tij dhe të ofrojnë informacion që do të ndihmojnë qytetarët të kuptojnë më mirë procedurën gjyqësore.

“Në këtë mënyrë qytetarët mund të kuptojnë më mirë mënyrën e funksionit të gjykatës, arsyen përse ndërmerren disa veprime të caktuara, cilat janë rolet dhe përgjegjësitë e tyre. Gjithashtu, qytetarët do të njohin më mirë kufizimet që ndikojnë në punën e gjykatës. Nëse qytetarët janë të mirëinformuar, reduktohen gjasat për një mbulim mediatik të pasaktë dhe të bujshëm që ndikojnë në to”¹¹.

Shumë gjykata dhe zyra të prokurorisë kanë emëruar persona përgjegjës për marrëdhëniet me publikun, të cilët janë përgjegjës për komunikimin me median. Megjithatë, faqet e tyre të internetit, ende, ndryshojnë në cilësi dhe përmbajtje dhe ka një përpjekje të vazhdueshme për të unifikuar pamjen dhe funksionalitetin e tyre¹². Broshurat informative të publikuara në faqet e internetit mund të jenë të dobishme në kryerjen e kërkimeve¹³.

9 Afati ligjor për t’iu përgjigjur kërkesës për FOI prej 15 ditësh mund të zgjatet deri në 40 ditë. Gazetarët përjashtohen ligjërisht nga pagesa e shpenzimeve të kopjimit të dokumenteve të kërkuara.

10 Shih: <http://www.ni.ap.sud.rs/resources/files/Uputstvo%20o%20anonimizaciji%20Su%201-28-17.pdf>

11 PR Strategjia, Viši sud u Valjevu, dostupno na: http://www.visisudva.com/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=111

12 Disa nga faqet e internetit kanë mungesë të informacioneve thelbësore të kontaktit si një numër telefoni ose një e-mail.

13 Shih: <https://www.bg.vi.sud.rs/files/INFORMATOR%20O%20RADU%20-%202010-08-2018.pdf>

Baza e të dhënave të përgjithshme¹⁴ të rasteve të aksesueshme nga publiku ka informacion shumë të kufizuar për shkak të mbrojtjes së të dhënave personale dhe nëse keni numër të çështjes ju mund të shihni datën e fillimit të procesit, datën e seancës së ardhshme të planifikuar, nëse është marrë një vendim ose nëse është depozituar ankim në një gjykatë të shkallës më të lartë. Emrat e palëve, duke përfshirë anëtarët e trupit gjykues dhe prokurorin nuk janë të aksesueshme për publikun. Lista e kufizuar e seancave të planifikuara në rastet që kanë tërhequr vëmendje më të madhe të publikut mund të jenë të disponueshme në faqet e internetit të gjykatave ose mund të dërgohen me e-mail nga nëpunësit e marrëdhënieve me publikun të gjykatës¹⁵.

2. PËRGJEGJESIA LIGJORE E GAZETARËVE

Ligje të ndryshme parashikojnë procedura ligjore të ndryshme që mund të ndërmerren kundër gazetarëve dhe mediave që mbulojnë gjykimet penale në rastet e shkeljes së ligjit. Ata mund të ngarkohen me përgjegjësi penale në rastet e parashikuara në Kodin Penal: Fyerja (neni 170, paragrafi 2), Shpërndarja e informacionit për jetën personale dhe familjare (neni 172 paragrafi 2), Publikimi i paautorizuar dhe paraqitja e teksteve, portreteve dhe regjistrimeve (Neni 145), Shkelja e konfidencialitetit të procedimit (Neni 337), Nxitja e urrejtjes dhe intolerancës kombëtare, raciale dhe fetare (neni 317) dhe Diskriminimi racial dhe diskriminimet e tjera (neni 387). Gazetarët nuk janë përgjegjës në rastet kur bëjnë publike deklarata të organeve shtetërore.

Regjistri i gjykatës nuk përmban një rubrikë për profesionin e të pandehurit në procesin penal dhe nuk është e mundur të përcaktohet sa gazetarë përballen me akuza penale çdo vit. Megjithatë, që nga dekriminalizimi i shpifjes në vitin 2013, paditë civile për shpifje duket se janë procedurat ligjore më të shpeshta të ndërrmarra kundër gazetarëve. Këto padi shpesh, fillohen nga zyrtarët publikë si mjet presioni ndaj kritikave të gazetarëve.

Ndërsa specializimi i gjyqtarëve në Gjykatën e Lartë në Beograd duhet të jetë i dobishëm për një gjykim të shpejtë dhe të drejtë, kohazgjatja mesatare deri në marrjen e vendimit të shkallës së parë është ende rreth një vit. Kjo, e shoqëruar me më shumë se një padi në të njëjtën kohë kundër të njëjtës media, i shkakton dëm të konsiderueshëm ekonomik mediave të pavarura dhe të lira, veçanërisht ato të cilat raportojnë për rastet e korrupsionit.

Ligji për Informimin dhe Median parashikon përgjegjësinë për kundërvajtje për Kryeredaktorin në rast të shkeljes së prezumimit të pafajësisë (neni 73), ndalimit të gjuhës së urrejtjes (neni 75) dhe të drejtat e të miturve (neni 140). Megjithatë,

14 See: <https://tpson.portal.sud.rs/tposvs/>

15 Shih: <http://www.ni.vi.sud.rs/odnosi-sa-javnoscju/najava-sudjenja>

këto shkelje vazhdojnë të jenë shumë të shpeshta, sepse autoritetet kompetente rrallë fillojnë procedura për kundërvajtje. I njëjti ligj parashikon se informacioni mbi procedimin penal mund të publikohet vetëm nëse është paraqitur në gjykim ose është mbledhur në bazë të Ligjit për aksesin e lirë për informacionin me rëndësi publike.

Një nga çështjet shqetësuese është rrjedhja e informacionit hetimor në media. Kjo çështje është përkeqësuar nga zyrat e prokurorisë të cilët nuk arrijnë të përgënjeshtrojnë raportet e lajmeve të rreme që i referohen burimeve të supozuara që vijnë nga vetë zyrat e prokurorisë. Ndërsa, formalisht është bërë përparim në këtë drejtim, mungesa e komunikimit ndërmjet gjykatave, prokurorive, avokatëve dhe mediave mbetet problem dhe gazetarët vërejnë përkeqësimin e praktikës duke çuar në rënie të mëtejshme të cilësisë së raportimit.

2.1. SHKELJET MË TË SHPESHTA

2.1.1. MBROJTJA LIGJORE E TË MITURVE

Ligji për Informimin Publik dhe Media parashikon që një i mitur nuk duhet të identifikohet në informacione që mund të shkelin të drejtën ose interesin e tij. Ky ndalim vlen sidomos në rastet kur të miturit janë autorë, viktimë, dëshmitarë të krimeve ose janë përpjekur të kryejnë vetëvrasje. Në praktikën e medias, fytyrat e të miturve mbulohen dhe emrat e tyre tregohen vetëm me initiale. Megjithatë, kjo mund të mos jetë e mjaftueshme për të mbrojtur identitetin e tyre, pasi informatat e tjera të botuara mund të çojnë në identifikimin e tyre. Gazetarët duhet t'u kushtojnë vëmendje të veçantë komuniteteve më të vogla, ku mosha dhe initialet e të miturit mund të jenë të mjaftueshme për t'i identifikuar ata. Disa nga problematikat e zakonshme janë publikimi i pamjeve të vendbanimit të të miturve, duke zbuluar identitetin e anëtarëve të familjes, miqtë e tyre, shkollën, klasat, duke mbuluar pamjen e tyre, por pa modifikuar zërin e tyre në video, duke botuar çertifikatën e lindjes etj. Në një shembull, identiteti i një adoleshenteje viktimë e një sulmi seksual thuhet se ishte fshehur duke zbuluar vetëm emrin e saj të parë dhe duke treguar mbiemrin e saj vetëm me initiale. Më pas, në të njëjtin artikull, media publikoi plotësisht emrin e nënës së viktimës!

Mbrojtja e të miturve shtrihet edhe në mbrojtjen e jetës private dhe jetës familjare të tyre dhe mediat duhet të kujdesen për faktin se e drejta e tyre për jetë private nuk pushon së ekzistuari vetëm për shkak se prindërit e tyre janë të njohur për publikun. Rregullorja për mbrojtjen e të drejtave të të miturve në fushën e ofrimit të shërbimeve të medias¹⁶ ndalon drejtpërdrejt programet e transmetimit mediatik që kanë të bëjnë me amësinë, atësinë, kujdestarinë ose adoptimin e një të mituri të veçantë. Kjo dispozitë u hartua si pasojë e drejtpërdrejtë e shkeljeve

16 Shih: https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik_o_zastiti_prava_maloletnika_u_oblasti_pruzanja_medijskih_usluga.html

të shpeshta në shfaqjet e realitetit (**reality show**) që kishin si objekt tema të tilla. Shembuj nga këto dhe shfaqje të ngjashme televizive që shkelin të drejtat e të miturve mund të gjenden në Raportin për mbrojtjen e të drejtave të të miturve¹⁷ të botuar nga Organi Rregullator për Mediat Elektronike (REM).

REM, i cili është organi kompetent për zbatimin e këtyre ndalimeve, ka qenë subjekt i kritikave të ashpra sidomos në lidhje me mungesën e marrjes së masave nga ana e tij për shkeljet e shpeshta në **shfaqjet e realitetit (reality show)**. Në Raportin e tij për mbrojtjen e të drejtave të të miturve, organi rregullator pretendon se të gjitha masat e marra deri tani kanë rezultuar të paefektshme dhe se ka një rritje të dukshme të rasteve të këtyre shkeljeve, duke ia ngarkuar këtë përgjegjësi faktit se ai është në pamundësi për të vendosur gjoba financiare.

Vlen të theksohet se REM mund të fillojë procedura për kundërvajtje kundër mediave që shkelin të drejtat e të miturve, të cilat mund të rezultojnë me gjoba financiare

2.1.2. PREZUMIMI I PAFAJËSISË

Në njërën anë, e drejta për prezumimin e pafajësisë garantohet nga Kushtetuta e vendit tonë si dhe nga disa konventa ndërkombëtare të ratifikuara nga vendi ynë. Ligji për informimin publik dhe mediat përcakton që askush nuk duhet të etiketohet si autor i një krimi, të shpallet fajtor ose përgjegjës në media përpara se të jepet vendimi i formës së prerë të gjykatës. Qëllimi i deklaruar për një ndalim të tillë është mbrojtja e dinjitetit njerëzor, si dhe pavarësia, reputacioni dhe paanshmëria e gjykatës ose organeve të tjera kompetente. E drejta e të pandehurve për t'u konsideruar të pafajshëm është pjesë përbërëse e të drejtës së tyre për gjykim të drejtë dhe gjithashtu është e rëndësishme për zhvillimin e rregullt dhe të drejtë të procesit penal.

Në anën tjetër, duke qenë se publiku ka të drejtë të informohet për çështjet që kanë të bëjnë me procedimin penal, këto dy të drejta shpesh mund të krijojnë konflikt me njëra-tjetrën. Shkelja e prezumimit të pafajësisë, shpesh, ndodh në rastet e arrestimeve të publikuara, të shoqëruara me deklarata të papërshtatshme të zyrtarëve qeveritarë dhe video që tregojnë momentin e arrestimeve. Shpesh, të dyshuarit, identiteti i të cilëve zbulohet, përfundimisht lirohen. Në këto raste, shkelja e prezumimit të pafajësisë mund të përdoret si mjet për konflikte politike ose përfitime politike në luftën kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar. Duke marrë parasysh rëndësinë e këtij problemi, Qeveria ka miratuar një Kod të

17 Shih: <http://rem.rs/uploads/files/izvestaji-o-nadzoru/Iz-ve%C5%A1taj%20o%20za%C5%A1titi%20maloletnika%2C%20Ceca%2C%20sa%20ubacenom%20preporukom.pdf>

sjelljes¹⁸ ku përcaktohet se respektimi i prezumimit të pafajësisë është detyrë e të gjithë anëtarëve të qeverisë.

Një shembull i dukshëm i shkeljes së përsëritur të prezumimit të pafajësisë është seria e artikujve të botuar për zhdukjen dhe vrasjen e këngëtares Jelena Marijanović. Ajo që e bën këtë shembull të bjerë në sy është kohëzgjatja e gjatë e mbulimit intensiv të medias që zgjat që nga prilli 2016 dhe fakti që shkelja është e vazhdueshme ndaj bashkëshortit të viktimës, vjehrrit, vjehrrës dhe personave të tjerë dhe shpesh shoqëruar me shkeljet e jetës së tyre private si dhe jetës private të vajzës 7-vjeçare të viktimës. Ky problem buronte nga rrjedhja e informacionit nga zyra e prokurorisë, si dhe nga mungesa e gatishmërisë së tyre për të mohuar lajmet e rreme bazuar në burime të supozuara nga institucioni i tyre. Në këto raste, mediat shpesh shpërndajnë informacione dhe fotografi që padyshim e kanë burimin nga zyra e prokurorisë apo policia, dmth, fotografi të vendit së kriminit, informacione nga autopsia, dhe asnjë nga këto institucione nuk mban përgjegjësi.

Më shpesh, prezumimi i pafajësisë shkelet nga persona që nuk janë figura publike dhe që motivohen nga dëshira për të rritur vlerësimin e medias. Megjithatë, pasojat për personin të cilit i janë shkelur të drejtat mbeten, madje edhe kur ata përfundimisht janë liruar, pasi ata janë të stigmatizuar në komunitetet e tyre si autorë të krimeve të rënda. Një person i cili është dënuar nga mediat për përdhunim, pedofili ose vrasje të fëmijëve nuk mund të ketë më një jetë domethënëse në komunitetin ku ai jeton. Përgënjeshttrimet apo publikimet e mëpashme për vendimin e pafajësisë, shpesh nuk kanë të njëjtin efekt, vecanërisht nëse ato hedhin dyshime mbi vetë vendimin në fjalë.

Nuk është e pazakontë që titulli i artikullit të mos korrespondojë me përmbajtjen aktuale. Kjo ndërlikohet më tej duke shtuar një pikëpyetje në titull në fund të thënies.

3. VËSHTRIM I PËRGJITHSHEM NË KODIN E PROCEDURËS PENALE NË KOSOVË

PASQYRË E KODIT TË PROCEDURËS PENALE – KOSOVË

3.1. INICIMI I PROCEDURËS PENALE – KALLËZIMI PENAL

Procedura penale në Republikën e Kosovës zhvillohet nën autorizimin dhe mbikëqyrjen e prokurorit të shtetit. Hetimi drejtohet nga prokurori i shtetit ndërsa kontrolli i veprimeve dhe ligjshmërisë së tyre bëhet nga gjyqtari i procedurës paraprake.

Hetimi nisë me mbledhjen e informacioneve nga policia ose organet tjera si Administrata Tatimore dhe doganat për veprat penale të cilat ndiqen sipas detyrës zyrtare. Gjatë kësaj faze policia dhe organet tjera janë të obliguara të mbajnë të informuar në çdo kohë prokurorin e shtetit. Në rastet kur ka nevojë për bastisje, hetime të fshehta, përgjime telefonash dhe fotografime, prokurori i shtetit kërkon leje nga gjykata për ti zhvilluar këto veprime hetimore.

Zhvillimi i procedurës penale sipas Kodit të Procedurës Penal të Kosovës është strukturuar në katër faza:

- ▶ Faza e hetimit
- ▶ Faza e ngritjes së aktakuzës dhe deklarimit
- ▶ Faza e shqyrtimit gjyqësorë
- ▶ Faza e mjeteve juridike

Këto faza janë të përshkruara në Neni 68 të Kodit të Procedurës Penale të Kosovës Nr. 04/L-123 (më tej KPPRK).

Faza e hetimit mund të fillohet me paraqitjen e kallëzimit penal nga Policia sipas nenit 81 të KPPRK-së. Duke u bazuar në të dhënat dhe provat e mbledhura, policia përpilon kallëzim penal në të cilin paraqiten provat e zbuluara në procesin e mbledhjes së të dhënave. Përpos Policisë, kallëzim penal mund të paraqesin edhe personat fizik dhe të dëmtuarit nga vepra penale. Çdo person fizik është i obliguar të kallëzoj veprën penale që ndiqet sipas detyrës zyrtare dhe në rast se nuk e bënë këtë mund të ndiqet penalisht për mos lajmërim të veprës penale. (paragrafi 1 i nenit 79 të KPPRK-së)

Kallëzime penale në Prokurori mund të deponojnë edhe Administrata Tatimore e Kosovës, Agjencia Kundër Korrupsion, doganat dhe inspektoratet.

Gjithashtu, punëtori social, punëtori shëndetësor, mësuesi, edukatori ose personat tjerë që kryejnë punë në cilësi të ngjashme të cilët mësojnë ose zbulojnë se ekziston dyshim i arsyeshem se fëmija është viktimë e veprës penale, e sidomos

për vepra penale kundër integritetit seksual, këtë duhet ta kallëzojnë menjëherë. (paragrafi 2 i nenit 79 të KPPRK-së).

Kallëzimi penal i paraqitet prokurorisë me shkrim, me mjete teknike të komunikimit ose gojarisht. Kur kallëzimi penal i është paraqitur gjykatës, policisë apo prokurorisë që nuk është kompetente, kallëzimi penal duhet të pranohet dhe pa vonesë t'i dërgohet prokurorit kompetent. (paragrafi 3 i nenit 80 të KPPRK-së)

3.2. PROCEDURA PARA HETIMORE

Kodi Penal i Kosovës parasheh rregulla në bazë të cilave zhvillohet grumbullimi i informacioneve në fazën e hetimeve.

Nën autorizimin e prokurorisë, policia dhe organet tjera mund të intervistojnë të dyshuarit dhe dëshmitarët. Për të qenë ligjor dhe i pranueshëm në gjykatë, intervistimi i të dyshuarve në polici ose në organet tjera duhet të kryhet në prani të avokatëve mbrojtës.

Gjatë procesit hetimor policia dhe organet tjera mund të grumbullojnë prova forenzike të cilat i dërgohen prokurorit të shtetit. Provat forenzike nënkuptojnë shenjat e gishtërinjve, gjurmët e ADN, gëzhhojat e plumbave matjet në vendin e ngjarjes etj.

Për të arritur qëllime të hetimeve sipas kodit penal të Kosovës gjatë fazës së grumbullimit të informacioneve mund të autorizohen edhe masat e fshehta të përgjimit dhe vëzhgimit të personave të dyshuar.

Masat e fshehta mund të përdoren vetëm për veprat penale të dënueshme mbi 5 vjet dhe veprat e të tjera të parapara në nenin 90 të KPPRK. (Nenin 90 të Kodit të Procedurës Penale thekson se për veprat e dënueshme mbi 5 vjet burg dhe një varg të veprave të tjera, mund të përdoret masa e regjistrimit të bisedave telefonike ose zbulimi i të dhënave financiare).

Kodi penal ka paraparë kontroll të rreptë për masat e fshehta të vëzhgimit dhe përgjimit. Procedura nisë me kërkesën e prokurorit tek gjykatësi paraprak për lejimin e masave të fshehta ndërsa vetëm pas miratimit të gjykatës organet e ndjekjes mund të nisin këto procedura.

(Prokurori i shtetit mund të autorizojë apo të kërkojë nga gjyqtari i procedurës paraprake që të autorizojë masat e fshehta dhe teknike të vëzhgimit dhe hetimit në pajtim me nenet 86-100 të këtij Kodi)

Nenet nga 86 deri 100 flasin për kushtet, afatet, mënyrën e zbatimit të masave të fshehta dhe teknike të zbulimit dhe hetimit të veprave penale.

3.3. PEZULLIMI I PËRKOHSHËM I PROCEDURËS

Prokurori i shtetit, me pëlqimin e të dëmtuarit mund të pezullojë ndjekjen për veprë penale të dënueshme me gjobë ose me burgim deri në tre vjet, duke pasur parasysh natyrën, rrethanat dhe karakterin e veprës penale dhe të kryerësit, nëse i pandehuri zotohet se do të sillet siç është udhëzuar nga prokurori i shtetit dhe se do t'i përmbushë detyrimet e caktuara që pakësojnë ose mënjanojnë pasojat e dëmshme të veprës penale, duke përfshirë:

- ▶ Eliminimin ose kompensimin e dëmit;
- ▶ Pagesën e një kontributi ndaj një institucioni publik ose humanitar apo të fondeve për kompensimin e dëmit të viktimave të veprave penale; ose
- ▶ Kryerjen e punës në interes të përgjithshëm.

Nëse brenda një afati prej jo më shumë se gjashtë muajsh i pandehuri i përmbush detyrimet, kallëzimi penal hudhet ose pushohet hetimi.

Kur i pandehuri nuk i ndërmerr veprimet në pajtim me paragrafin 1 të këtij neni, prokurori i shtetit mund të rifillojë ndjekjen e veprës penale, përveç në raste të dhunës në familje apo asaj seksuale ky nen nuk zbatohet. (Neni 230 i KPPRK-së)

3.4. HETIMI

3.4.1. FILLIMI I HETIMIT

Hetimi fillohet me aktvendim të prokurorit të shtetit. Aktvendimi përcakton personin kundër të cilit do të kryhet hetimi, kohën e fillimit të hetimit, përshkrimin e veprës e cila tregon elementet e veprës penale, emërtimin ligjor të veprës penale, rrethanat dhe faktet që e justifikojnë dyshimin e arsyeshëm për veprën penale, nëse masat e fshehta dhe teknike të vëzhgimit apo hetimit janë autorizuar dhe provat me të dhënat e mbledhura deri në atë moment. Një kopje e aktvendimit të hetimit i dërgohet pa vonesë gjyqtarit të procedurës paraprake. (Paragrafi 1 i nenit 104 të KPPRK-së)

3.4.2. MARRJA E PROVAVE GJATË HETIMEVE

Pas fillimit të hetimit, prokurori i shtetit merr në pyetje dhe merr deklaratat nga dëshmitarët, autorizon marrjen e deklaratave dhe raporteve nga eksperti dhe mbledh prova tjera të lejuara me ligj.

Nëse gjatë hetimit i dyshuari apo i pandehuri bashkëpunon me prokurorin e shtetit, bazuar në atë bashkëpunim prokurori i shtetit mund të fillojë hetim të ri.

Gjatë hetimit, prokurori i shtetit mund të urdhërojë apo të kërkojë masat nga neni 88 të këtij Kodi, të cilat zbatohen përshtatshëm.

Gjatë hetimit, i pandehuri apo mbrojtësi i tij mund të kërkojnë nga prokurori i shtetit që të merr apo të ruajë provat të cilat mund të jenë apo ka arsye të pritet që do të jenë shfajësuese.

Gjatë hetimit, i dëmtuari mund të kërkojë nga prokurori i shtetit që të merr ose të ruajë provat të cilat mund të tregojnë apo ka arsye të pritet që provat e tilla do të tregojnë dëmin e shkaktuar me vepër penale, dhembjen apo vuajtjen e pësuar nga viktimat, apo shpenzimet tjera të ndërlidhura me vepër penale.

3.4.3. MARRJA NË PYETJE E TË PANDEHURIT NË PROCEDURË PARAPRAKE

Para ngritjes së aktakuzës, i pandehuri merret në pyetje në seancën e marrjes së deklaratës në procedurë paraprake. Nëse i pandehuri hetohet për vepër apo vepra penale për të cilat dënimi maksimal i paraparë është jo më shumë se tre (3) vjet burgim, mjafton që të pandehurit t'i jepet mundësia që të përgjigjet me shkrim. (Paragrafi 1 i nenit 151 i KPPRK-së)

Para çdo marrjeje në pyetje, i pandehuri informohet për: veprën penale për të cilën akuzohet; dhe faktin se ai apo ajo mund të kërkojë marrjen e provave për mbrojtjen e tij. Kur i pandehuri është në paraburgim, para çdo marrjeje në pyetje ai gjithashtu informohet për të drejtën e tij për të pasur mbrojtës, nëse nuk mund t'i paguajë shpenzimet për ndihmë juridike. E drejta për të heshtur dhe të mos përgjigjet në asnjë pyetje, përveç se të japë informacion në lidhje me identitetin e tij / të saj. I pandehuri ka të drejtë të këshillohet me mbrojtësin e tij para dhe gjatë marrjes në pyetje. (Paragrafi 3 dhe 4 i nenit 152 të KPPRK-së).

3.4.4. TË DREJTAT E TË DËMTUARIT NË PROCEDURË PENALE

I dëmtuari ka cilësinë e palës në procedurë penale dhe gjatë të gjitha fazave të procedurës penale duhet të trajtohet me respekt nga policia, prokurorët, gjyqtarët ose organi tjetër që zbaton procedurën penale.

Në rastet kur i dëmtuari nga vepra penale mund të identifikohet, policia dhe prokurori ose organi tjetër që zbaton procedurën penale duhet të kontaktojnë të dëmtuarin në mënyrë të arsyeshme dhe të informojnë atë që është palë e dëmtuar.

I dëmtuari ka të drejtë në kompensimin e arsyeshëm të urdhëruar nga gjykata prej të pandehurit ose të pandehurve që kanë pranuar ose janë shpallur fajtor për dëmin material, fizik dhe emocional të shkaktuar nga kryerja e veprës penale për të cilën i pandehuri ose të pandehurit janë shpallur fajtorë.

Nëse gjykata nuk mund të urdhërojë kompensimin nga i pandehuri apo të pandehurit për shkak të pamundësisë së tyre për të paguar, mungesës së kompeten-

cës së gjykatës ose vdekjes, i dëmtuari ka të drejtë që të kërkojë nga gjykata që të dërgojë urdhërin për kompensim te koordinatori i fondit për kompensimin e viktimave. (Neni 62 i KPPRK)

3.4.5. *PUSHIMI I HETIMIT*

Prokurori i shtetit e pushon hetimin kurdo që është vërtetuar nga provat e mbledhura se: nuk ekziston dyshim i arsyeshëm që personi konkret e ka kryer veprën e tillë penale; vepra e kryer nuk është vepër penale që ndiqet sipas detyrës zyrtare; ka kaluar afati i parashkrimit; vepra penale është përfshirë në falje ose në amnistinë e lëshuar para miratimit të Kushtetutës së Republikës së Kosovës; ose vepra penale është përfshirë në amnistinë e lëshuar para miratimit të Kushtetutës së Republikës së Kosovës apo kur ekzistojnë rrethana të tjera të cilat përjashtojnë ndjekjen.

Prokurori i shtetit brenda tetë ditësh pas pushimit të hetimit e lajmëron të dëmtuarin për pushim të hetim si dhe arsyet për këtë. Prokurori i shtetit pa vonesë e njofton gjyqtarin e procedurës paraprake për pushimin e hetimit. Hetimi pushon automatikisht me kalimin e afatit kohor të hetimit. (Neni 158 i KPPRK-së)

3.4.6. *AFATET KOHORE TË HETIMIT*

Kur fillohet hetimi, hetimi përfundon brenda dy viteve. Nëse brenda dy viteve nga fillimi i hetimit paraprak nuk është ngritur aktakuzë, ose nuk është pezulluar hetimi, hetimi menjëherë pushohet.

Gjyqtari i procedurës paraprake mund të autorizojë një vazhdim deri në gjashtë muaj të hetimit kur hetimi penal është i ndërlikuar, përfshirë por pa u kufizuar kur ka katër apo më shumë të pandehur, janë identifikuar disa të dëmtuar, është bërë kërkesa për ndihmë juridike ndërkombëtare, apo ekzistojnë rrethana tjera të jashtëzakonshme.

Nëse i pandehuri është arrestuar dhe mbahet në paraburgim, gjyqtari i procedurës paraprake nuk urdhëron vazhdimin e hetimit apo vazhdimin e paraburgimit përveç nëse prokurori i shtetit tregon se hetimi po zbatohet në mënyrë aktive dhe vonesat janë jashtë kontrollit të tij. (Neni 159 i KPPRK-së).

3.5. *NGRITJA E AKTAKUZES*

Kosova ka sistem juridik ku ndjekja penale kryhet vetëm me aktakuzën e prokurorit.

Pas përfundimit të hetimit ose kur prokurori i shtetit konsideron se informacionet me të cilat ai disponon për veprën penale dhe kryerësin e saj paraqesin dyshim të bazuar mirë se i pandehuri ka kryer vepër penale apo vepra penale, procedura

para gjyqit mund të zbatohet vetëm në bazë të aktakuzës së ngritur nga prokurori i shtetit.

Nëse hetimi ka përfunduar dhe nuk ka prova të mjaftueshme për të mbështetur dyshimin e bazuar mirë se i pandehuri ka kryer veprën penale ose vepra penale, prokurori i shtetit nxjerr aktvendim për pushimin e hetimit. (Neni 240 i KPPRK-së)

Përmbajtja e aktakuzës

Aktakuza e ngritur nga Prokurori i Shtetit duhet të përmbajë emrin dhe mbiemrin e të pandehurat, të dhënat e tij personale dhe të dhëna nëse ai ka qenë i burgosur ose jo gjatë fazës së hetimeve.

Në aktakuzë përshkruhen qartë veprimet e të pandehurit dhe nenet e kodit penale të cilat janë kryer me veprimet e të pandehurit kohën dhe vendin e kryerjes së veprës penale, objektin në të cilin është kryer dhe mjetin me të cilin është kryer vepra penale, si dhe rrethanat tjera të nevojshme për të përcaktuar me saktësi veprën penale; emërtimin ligjor të veprës penale duke i'u referuar dispozitave të Kodit Penal.

Rekomandimin për provat që duhet prezantuar në shqyrtimin gjyqësor së bashku me emrat e dëshmitarëve dhe ekspertëve, shkresat që duhet lexuar dhe sendet që duhet marrë si provë.

Shpjegimin e arsyeve për ngritjen e aktakuzës bazuar në rezultatet e hetimit dhe provat që vërtetojnë faktet kryesore; Nëse është zbatuar mundësia hetuese e veçantë, në aktakuzë duhet të ceken emrat e gjyqtarëve të kolegjit që ka drejtuar mundësinë hetuese të veçantë. Aktakuza përcakton me saktësi çdo ndërtesë, pasuri të paluajtshme, pasuri të luajtshme, fonde apo pasuri tjera që mund t'i nënshtrohen konfiskimit.

Nëse i pandehuri gjendet në liri, prokurori i shtetit në aktakuzë mund të propozojë që të jepet urdhri për paraburgim, e kur i pandehuri gjendet në paraburgim, prokurori i shtetit mund të propozojë që ai të lirohet. (Neni 241 i KPPRK-së)

Procedura për ngritjen e aktakuzës

Aktakuza i paraqitet gjykatës kompetente në aq kopje sa ka të pandehur dhe mbrojtës të tyre dhe një kopje shtesë për gjykatën. Gjithashtu, gjykatës i dërgohet edhe lënda komplete e hetimit nga prokurori i shtetit.

Gjykata cakton gjyqtarin ose trupin gjykues me kryetarin e tij nëpërmjet një procesi transparent e të drejtë për caktimin e çështjeve, ashtu siç duhet. Nëse është zbatuar mundësia hetuese e veçantë, njëri nga gjyqtarët e kolegjit caktohet si gjyqtar i vetëm gjykues ose si kryetar i trupit gjykues ose si anëtar i trupit gjykues.

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues përcakton sipas detyrës zyrtare nëse ka kompetencë mbi çështjen që përbën aktakuzën.

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues cakton menjëherë shqyrtimin fillestar, i cili duhet të mbahet brenda tridhjetë ditëve pas ngritjes së aktakuzës. Nëse i pandehuri është në mbajtje në paraburgim, shqyrtimi fillestar mbahet në mundësinë e parë, jo më vonë se pesëmbëdhjetë ditë pas ngritjes së aktakuzës.

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues njofton prokurorin e shtetit, të pandehurit dhe mbrojtësit e tyre për kohën dhe vendin e mbajtjes së shqyrtimit fillestar. (Neni 242 i KPPRK-së)

3.6. GJYKIMI

3.6.1. SHQYRTIMI FILLESTAR

Shqyrtimi fillestar nisë para gjykatësit të vetëm në gjykatën ku është dorëzuar aktakuza.

Gjatë shqyrtimit fillestar duhet të jenë të pranishëm prokurori i shtetit, i pandehuri apo të pandehurit dhe mbrojtësit. Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues i jep kopjen e aktakuzës të pandehuri apo të pandehurve, nëse ata nuk i kanë pranuar këto kopje të aktakuzës më parë.

Në nisje të këtij procesi gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues vendos për të gjitha propozimet për të vazhduar apo zbatuar masat për sigurinë e pranisë së të pandehurit. Pastaj, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues siguron që prokurori i shtetit të ketë përmbushur detyrimet që kanë të bëjnë me zbulimin e provave.

Gjatë shqyrtimit fillestar, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues cakton shqyrtimin e dytë jo më herët se tridhjetë ditë pas shqyrtimit fillestar dhe jo më vonë se dyzet ditë pas shqyrtimit fillestar. Në të kundërtën, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues mund të kërkojë vetëm paraqitjen e propozimeve deri në datën e caktuar e cila nuk mund të jetë më vonë se tridhjetë ditë nga shqyrtimi fillestar.

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues njofton të pandehurin dhe mbrojtësin se para shqyrtimit të dytë, ata duhet që të paraqesin kundërshtimet e tyre për provat e cekura në aktakuzë; të paraqesin kërkesat për hudhjen e aktakuzës nëse është e ndaluar ligjërisht; dhe të paraqesin kërkesat për hudhjen e aktakuzës për shkak të mos përshkrimit të veprës penale sipas ligjit.

Asnjë dëshmitar apo ekspert nuk merret në pyetje dhe asnjë provë nuk paraqitet gjatë shqyrtimit fillestar, përveç nëse dëshmitari është i nevojshëm për marrjen e vendimit mbi vazhdimin ose zbatimin e masave për të siguruar praninë e të pandehurit. (Neni 245 i KPPRK-së)

3.6.2. SHQYRTIMI I DYTË

Para se të mbahet shqyrtimi i dytë, i pandehuri mund të paraqesë kundërshtimin e provave të paraqitura në aktakuzë duke kontestuar mënyrën e sigurimit të provave, ligjshmërinë e tyre dhe duke i konsideruar si të pa baza.

Ndaj këtyre pretendimeve, duhet t'i jepet mundësia e përgjigjes prokurorit ndërsa, ndaj gjykata nxjerr aktvendim ndaj të cilit palët brenda 5 ditëve kanë të drejtë ankese në Gjykatën e Apelit. (Neni 249 i KPPRK-së)

Përpos provave, para shqyrtimit të dytë mund të ushtrohet kërkesë për hedhjen e aktakuzës, me arsyetimin se vepra për të cilën akuzohet nuk është vepër penale, ekzistojnë rrethana që e përjashtojnë përgjegjësinë penale, ka arritur parashkrimi i veprës penale apo vepra penale është përfshirë në falje apo ekziston ndonjë rrethanë tjetër që pengon ndjekjen penale si dhe nuk ka prova që i akuzuari e ka kryer veprën penale për çka akuzohet.

Edhe në këtë rast, prokurorit i jepet mundësia të përgjigjet me shkrim ose gojari-sht në lidhje me pretendimet e mbrojtjes dhe gjyqtari ose kryetari i trupit gjykues me aktvendim ndaj të cilit mund të ushtrohet ankesë në Gjykatën e Apelit vendosë për kërkesën e parashtruar. (Neni 250 i KPPRK-së)

Nëse kërkesa e paraqitur nga i pandehuri për hudhjen e aktakuzës, mund të rregullohet me ndryshim të aktakuzës, prokurori i shtetit paraqet aktakuzë të ndryshuar brenda një jave nga shqyrtimi i dytë. (paragrafi 1 i nenit 252 të KPPRK-së).

Në shqyrtimin e dytë marrin pjesë prokurori i shtetit, i pandehuri ose të pandehurit dhe mbrojtësit, përveç nëse gjyqtari i vetëm gjykues apo kryetari i trupit gjykues ka kërkuar vetëm paraqitjen e propozimeve deri në datën e shqyrtimit të dytë. (Paragrafi 1 i nenit 254)

Në shqyrtim të dytë, mbrojtja i paraqet prokurorit të shtetit: njoftimin për qëllimin e prezantimit të alibit, duke precizuar vendin ose vendet ku i pandehuri pohon të ketë qenë në kohën e kryerjes së veprës penale dhe emrat e dëshmitarëve dhe çdo provë tjetër që e mbështet alibinë; njoftimin për qëllimin e prezantimit të arsyeve për përjashtim të përgjegjësisë penale, duke precizuar emrat e dëshmitarëve dhe çdo prove tjetër që e mbështet arsyen e tillë; dhe njoftimin për emrat e dëshmitarëve të cilët mbrojtja synon t'i thërret për të dëshmuar (Paragrafi 1 neni 256 i KPPRK-së).

3.6.3. PËRGATITJA PËR SHQYRTIM GJYQËSOR

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues me urdhër cakton ditën, orën dhe vendin e shqyrtimit gjyqësor.

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues cakton fillimin e shqyrtimit gjyqësor brenda një muaji nga shqyrtimi i dytë ose nga urdhri i fundit i lëshuar.

Nëse gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues çmon se shqyrtimi gjyqësor nuk mund të mbahet brenda afati kohor të përcaktuar, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues nxjerr aktvendim për shtyrjen e shqyrtimit gjyqësor deri në datën e parë të mundshme.

Nëse gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues çmon se shqyrtimi gjyqësor nuk mund të mbahet brenda afati kohor të përcaktuar për shkak të mungesës së të pandehurit, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues lëshon urdhërarrest për të pandehurin. Nëse i pandehuri nuk ka qenë i pranishëm në shqyrtimin fillestar apo shqyrtimin e dytë, gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues nxjerr aktvendim për pezullimin e shqyrtimit gjyqësor për shkak të mungesës së të pandehurit. Shqyrtimi gjyqësor rifillon kur arrestohet i pandehuri. (Neni 285 i KPPRK)

3.6.4. PERSONAT E THIRRUR NË SHQYRTIM GJYQËSOR

Në shqyrtim gjyqësor thirret i akuzuari dhe mbrojtësi i tij, prokurori i shtetit, i dëmtuari dhe përfaqësuesit e tyre ligjor, përfaqësuesit e autorizuar si dhe për-kthyesi. Dëshmitarët dhe ekspertët e propozuar nga prokurori i shtetit në aktakuzë dhe nga i akuzuari thirren po ashtu në shqyrtimin gjyqësor. (Paragrafi 1 i nenit 287).

Gjykimi pa praninë e të akuzuarit, prokurorit dhe mbrojtësve nuk mund të mbahet.

Në thirrje, të akuzuarit i bëhet me dije se do të konsiderohet se ka hequr dorë nga ankesa nëse nuk e paralajmëron ankesën brenda tetë ditëve nga dita e shpalljes së aktgjykimit. Kur mbrojtja nuk është e detyrueshme, i akuzuari në thirrje udhëzohet për të drejtën e tij në mbrojtës, por shqyrtimi gjyqësor nuk mund të shtyhet nëse mbrojtësi nuk vjen në shqyrtimin gjyqësor ose për shkak se i akuzuari ka angazhuar mbrojtës në shqyrtimin gjyqësor. (Paragrafi 2 i nenit 287 i KPPRK-së)

Të akuzuarit i dërgohet thirrja jo më vonë se tetë ditë para shqyrtimit gjyqësor që ai të ketë kohë të mjaftueshme ndërmjet dërgimit të thirrjes dhe ditës së shqyrtimit gjyqësor për përgatitjen e mbrojtjes. Me kërkesën e të akuzuarit ose të prokurorit të shtetit dhe me pëlqimin e të akuzuarit, ky afat mund të shkurtohet. (Paragrafi 3 i nenit 287, KPPRK-së)

Gjykata në thirrje e njofton të dëmtuarin i cili nuk thirret si dëshmitar se shqyrtimi gjyqësor do të mbahet edhe pa praninë e tij dhe se deklarata e tij për kërkesën pasurore juridike do të lexohet. I akuzuari, dëshmitari dhe eksperti njoftohen në thirrje për pasojat e mosparaqitjes në shqyrtimin gjyqësor. (Paragrafët 3,4,5,6 të nenit 287 të KPPRK-së)

3.6.5. SHTYRJA E SHQYRTIMIT GJYQËSOR

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues për shkaqe të rëndësishme mund ta shtyjë ditën e shqyrtimit gjyqësor me propozim të palëve, të mbrojtësit ose sipas detyrës zyrtare. Nëse gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues shtyn ditën e shqyrtimit gjyqësor nga , ai apo ajo mund të caktojë shqyrtime të herëpashershme për të diskutuar rreth statusit të lëndës, çështjeve të pazgjidhura dhe për të siguruar zgjedhjen në kohë të lëndës ose caktimin e shqyrtimit gjyqësor. (Neni 291 i KPPRK-së).

3.6.6. PUBLICITETI I SHQYRTIMIT GJYQËSOR

Shqyrtimi gjyqësor është i hapur. Në shqyrtim gjyqësor mund të marrin pjesë personat madhor. Personat e pranishëm në shqyrtim gjyqësor nuk mund të mbajnë armë ose mjete të rrezikshme, me përjashtim të zyrtarëve të policisë që ruajnë të akuzuarin, të cilët mund të jenë të armatosur. (Neni 293 i KPPRK-së)

3.6.7. MEDIAT NË GJYKATË

Fotografimi, filmimi, regjistrimi televiziv dhe regjistrime të tjera përpos regjistrimit zyrtar të shqyrtimit gjyqësor lejohen, përveç nëse gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues kufizon fotografimin, filmimin, regjistrimin televiziv ose regjistrimet tjera me aktvendim të arsyetuar me shkrim.(Paragrafi 3 i nenit 301 të KPPRK-së).

3.6.8. PËRJASHTIMI I PUBLIKUT

Nga fillimi deri në përfundim të shqyrtimit gjyqësor, gjyqtari i vetëm gjykues ose trupi gjykues me propozimin e palëve ose sipas detyrës zyrtare, por gjithnjë pas dëgjimit të tyre, mund të përjashtojë publikun gjatë gjithë shqyrtimit gjyqësor ose nga një pjesë e tij, kur kjo është e nevojshme për:

- ▶ Ruajtjen e fshehtësisë zyrtare;
- ▶ Ruajtjen e informacionit të fshehtë i cili do të rrezikohej nga shqyrtimi i hapur;
- ▶ Ruajtjen e rendit dhe respektimin e ligjit;
- ▶ Mbrojtjen e jetës personale ose familjare të të akuzuarit, të dëmtuarit ose të pjesëmarrësve të tjerë në procedurë;
- ▶ Mbrojtjen e interesave të fëmijëve; ose mbrojtjen e të dëmtuarve, dëshmitarëve bashkëpunues ose dëshmitarëve. (Neni 294 i KPPRK-së)

3.6.9. MARRJA DHE SHPALLJA E AKTGJYKIMIT

Nëse gjykata gjatë këshillimit çmon se nuk nevojitet që përsëri të hapet shqyrtimi gjyqësor për plotësimin e procedurës ose për sqarimin e ndonjë çështjeje konkrete, atëherë e merr aktgjykimin. Aktgjykimi merret dhe shpallet në emër të popullit. (Neni 359 i KPPRK-së)

Forma e aktgjykimit mund të jetë: aktgjykim lirues (neni 364 i KPPRK-së), aktgjykim refuzues (Neni 363 i KPPRK-së) dhe aktgjykim fajësues (Neni 265 i KPPRK-së).

Aktgjykimi lirues nënkupton rrethanat kur gjatë procesit gjyqësorë nuk është vërtetuar se personi i ndjekur penalisht ka kryer vepër penale, vepra për të cilën akuzohet nuk përbën vepër penale apo ekzistojnë rrethana që përjashtojnë përgjegjësinë penale.

Aktgjykimi refuzues nënkupton rrethanat kur aktakuza e prokurorisë është hedhur poshtë për arsye procedurale siç është parashkrimi i veprave penale, prokurori i çështjes është tërhequr nga ndjekja penale apo në rastet kur i akuzuari për të njëjtën vepër penale është gjykuar me vendim të formës së prerë.

Aktgjykimi fajësues nënkupton rrethanat kur gjykata ka vërtetuar kryerjen në plotëni ose pjesërisht të veprës nga personi i akuzuar. Në të përshkruhet figura e veprës penale si dhe rrethanat që përbëjnë figurën e veprës penale, emërtimin ligjor të veprës penale, dënimin e shqiptuar për kryerësin e veprës penale, vendimin për shpenzimet e procedurës penale dhe udhëzimin për mjetin juridik.

3.6.10. SHPALLJA E AKTGJYKIMIT

Në përfundim të shqyrtimit gjyqësorë kur palët kanë dhënë edhe fjalën përfundimtare gjykata cakton ditën kur do të bëhet shpallja e aktgjykimit.

Shpalljen e aktgjykimit kryhet në afatin prej 3 ditësh nga dita kur është dhënë fjala përfundimtare.

Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupit gjykues në prani të palëve, të përfaqësuesve të tyre ligjorë, të përfaqësuesve të autorizuar dhe të mbrojtësve lexon në seancë të hapur dispozitivin dhe shkurtimisht prezenton arsyet e aktgjykimit.

Shpallja e aktgjykimit bëhet edhe kur pala, përfaqësuesi ligjor, përfaqësuesi i autorizuar ose mbrojtësi nuk janë të pranishëm. Gjyqtari i vetëm gjykues ose kryetari i trupi gjykues mund të urdhërojë që të akuzuarit i cili nuk është i pranishëm t'ia komunikojë gojarisht aktgjykimin ose t'i dërgohet me shkrim aktgjykimi.

Kur publiku është përjashtuar nga shqyrtimi gjyqësor, dispozitivi i aktgjykimit gjithmonë lexohet në seancë të hapur. Trupi gjykues vendos se a do ta përjashtojë

publikun me rastin e prezantimit të arsyeve të aktgjykimit dhe në ç'masë e përjashton.

Të gjithë të pranishmit e dëgjojnë leximin e dispozitivit të aktgjykimit duke qëndruar në këmbë. (Neni 366 i KPPRK-së).

3.6.11. KOHA DHE DORËZIMI I AKTGJYKIMIT ME SHKRIM

Aktgjykimi i shpallur duhet të përpilohet me shkrim brenda pesëmbëdhjetë ditëve nga shpallja e tij, kur i akuzuari gjendet në paraburgim ose i është caktuar paraburgimi, ndërsa në raste të tjera brenda tridhjetë ditëve nga dita e shpalljes. Kur rasti është i ndërlikuar, gjyqtari i vetëm gjykues apo kryetari i trupit gjykues mund të kërkojë nga presidenti i gjykatës që të zgjasë afatin për përpilimin me shkrim të aktgjykimit deri në gjashtëdhjetë ditë. (Neni 369 i KPPRK-së)

Aktgjykimin e nënshkruajnë gjyqtari i vetëm gjykues apo kryetari i trupit gjykues dhe procesmbajtësi. Kopja e vërtetuar e aktgjykimit, së bashku me udhëzimin për të drejtën në ankesë i dërgohet të dëmtuarit, personit të cilit i është konfiskuar sendi me aktgjykim, si dhe personit juridik të cilit i është konfiskuar dobia pasurore e fituar me vepër penale. (Paragrafët 2,3 dhe 4 të nenit 369 të KPPRK-së).

3.6.12. PUBLIKIMI I AKTGJYKIMEVE

Në Republikën e Kosovës publikimi i aktgjykimeve është i rregulluar me udhëzimin administrativ të Këshillit Gjyqësor të Kosovës nr.02/2016¹⁹, i cili përcakton se vetëm aktgjykimet e plotfuqishme dhe të anonimizuara mund të publikohen.

Po ashtu, publikimi i aktgjykimeve sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës (më tej KPRK) përcaktohet si dënim plotësues në rastet si në vijim:

Gjykata mund të urdhërojë publikimin e aktgjykimit në momentin që vendos se publikimi është në interes të përgjithshëm, të të dëmtuarit ose të personave të tjerë.

Urdhri për publikimin e aktgjykimit kërkon që aktgjykimi të publikohet, tërësisht ose pjesërisht, në gazetë apo të transmetohet në radio ose televizion. Publikimi bëhet me shpenzimet e të dënuarit. Data dhe kohëzgjatja e publikimit caktohen nga gjykata.

Gazeta, radiostacioni ose stacioni televiziv e publikojnë aktgjykimin të cilin ua ka dërguar gjykata. Publikimi i aktgjykimit nuk urdhërohet nëse publikimi i tillë e rrezikon fshehtësinë zyrtare, privatësinë e personave apo moralin e shoqërisë. (Neni 70 i KPRK-së)

19 <http://www.gjyqesori-rks.org/sq/legislation/list?id=3&type=3&year=2016>

3.7. MJETET JURIDIKE

3.7.1. ANKESA KUNDËR AKTGJYKIMIT

Përkundër aktgjykimit të marrë nga gjyqtari i vetëm gjykues ose trupi gjykues i gjykatës themelore, ankesë mund të paraqesin personat e autorizuar brenda pesëmbëdhjetë ditësh nga dita e dorëzimit të kopjes së aktgjykimit. (Neni 380 i KPPRK-së)

Ankesë mund të paraqesin prokurori i shtetit, i akuzuari, mbrojtësi, përfaqësuesi ligjor i të akuzuarit dhe i dëmtuari. (Neni 381 i KPPRK-së)

Ndaj aktgjykimit mund të ushtrohet ankesë për shkak të shkeljes esenciale të dispozitave të procedurës penale; për shkak të shkeljes së ligjit penal; për shkak të vërtetimit të gabueshëm ose jo të plotë të gjendjes faktike; ose për shkak të vendimit lidhur me sanksionet penale, konfiskimit të dobisë pasurore të fituar me vepër penale, shpenzimeve të procedurës penale, kërkesave pasurore juridike, si dhe për shkak të vendimit mbi publikimin e aktgjykimit. (Paragrafi 1 i nenit 383 i KPPRK-së)

Duke vendosur sipas ankesës Gjykata e Apelit në seancë të kolegjit ose në bazë të shqyrtimit e hudh ankesën si të paafatshme ose të palejuar, e refuzon ankesën si të pabazë dhe e vërteton aktgjykimin e gjykatës themelore, e anulon aktgjykimin dhe çështjen ia kthen gjykatës themelore për rigjykim dhe vendim; ose e ndryshon aktgjykimin e gjykatës themelore. (Neni 398 i KPPRK-së).

3.7.1.1. ANKESA NË GJYKATËN SUPREME KUNDËR AKTGJYKIMIT TË GJYKATËS SË APELIT

Ankesë kundër aktgjykimit të Gjykatës së Apelit mund të paraqitet në Gjykatën Supreme të Kosovës në rastin kur Gjykata e Apelit e ndryshon aktgjykimin lirues të gjykatës themelore dhe e zëvendëson me aktgjykim dënues për të akuzuarin ose kur me aktgjykimin e Gjykatës Themelore, ose Gjykatës së Apelit i është shqiptuar dënimi me burg të përjetshëm. (Neni 407 i KPPRK-së).

3.7.1.2. MJETET E JASHTËZAKONSHME JURIDIKE

Pala mund të kërkojë rishikimin e procedurës penale brenda dy vjetësh nga aktgjykimi i formës së prerë ose aktvendimi i formës së prerë për pushimin e procedurës penale. Pala i paraqet kërkesën gjykatës themelore e cila ka nxjerr aktgjykimin e formës së prerë, e cila ia përcjell të gjitha kërkesat e vlefshme Gjykatës Supreme.

Pala mund të kërkojë zbutjen e jashtëzakonshme të dënimit në çdo kohë gjatë periudhës së mbajtjes së dënimit, por jo kur kanë mbetur edhe gjashtë muaj deri

në përfundim të dënimit me burgim. Pala i paraqet kërkesën gjykatës themelore e cila ka nxjerr aktgjykimin e formës së prerë, e cila ia përcjell të gjitha kërkesat e vlefshme Gjykatës Supreme.

Pala mund të paraqesë kërkesën për mbrojtje të ligjshmërisë brenda tre muajsh nga aktgjykimin e formës së prerë ose aktvendimi i formës së prerë kundër të cilit kërkohet mbrojtja e ligjshmërisë. Pala paraqet kërkesën në gjykatën themelore e cila ka nxjerr aktgjykimin e formës së prerë, e cila ia përcjell të gjitha kërkesat e vlefshme Gjykatës Supreme. (Neni 418 i KPPRK)

IV. PRAKTIKA E GJYKATËS EUROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) ka rëndësi të veçantë në sistemin tonë ligjor, pasi Kushtetuta jonë e vendos atë ndërmjet Ligjit dhe vetë Kushtetutës, duke siguruar që gjykatat vendase duhet t'u përmbahen interpretimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut gjatë marrjes së vendimeve të tyre. Puna e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut i ka dhënë formë një sërë standardesh ligjore që janë me rëndësi të madhe për lirinë dhe përgjegjësinë e mediave.

Ndërmjet të tjerash, shumica e standardeve theksojnë se zyrtarët publikë duhet të zhvillojnë një shkallë më të lartë të tolerancës ndaj kritikave publike²⁰, se liria e shprehjes nënkupton të drejtën për të shprehur informacione dhe qëndrime që ofendojnë dhe trondisin, dhe të drejtën për një farë teprimi dhe provokimi të caktuar në çështjet e interes publik²¹. Në praktikë, GJEDNJ e vë theksin tek roli i mediave si kujdestar i interesit publik (mbikëqyrës) që gëzon mbrojtje të veçantë²², duke u shprehur se një mbrojtje e tillë është siguruar për gazetarët të cilët japin informacion të besueshëm dhe të saktë në mirëbesim dhe në përputhje me etikën gazetareske²³. Megjithatë, ajo, gjithashtu, shprehet se profesionalizmi i gazetarëve nuk duhet të vlerësohet në mënyrë shumë të rreptë, pasi kjo mund të ketë efekt pengues²⁴. Për të nxitur një diskutim publik mbi çështjet e interesit publik, GJEDNJ ka

-
- 20 Shih: Ligens kundër Austrisë, kërkesa nr. 9815/82, 8 July 1986; Lepojić kundër Serbisë, kërkesa nr. 13909/05, 6 Nëntor 2007; Bodrožić kundër Serbisë, kërkesa nr. 32550/05, 23 Qershor 2009; Jerusalem kundër Austrisë, kërkesa nr. 26958/95, 27 Shkurt 2001; Birol kundër Turqisë, kërkesa nr. 44104/98, 1 Qershor 2005;
 - 21 Shih: Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 5493/72, 7 Dhjetor 1976; Ligens kundër Austrisë, kërkesa nr. 9815/82, 8 Korrik 1986; Cumpana dhe Mazare kundër Rumanisë, kërkesa nr. 33348/96, 17 Dhjetor 2004; Lopes Gomes de Silva kundër Portugalisë, kërkesa nr. 37698/97, 28 Dhjetor 2012; Prager dhe Oberschlik kundër Austrisë, kërkesa nr. 11662/85, 23 Maj 1991; Dalban kundër Rumanisë, kërkesa nr. 28114/95, 28 Shtator 1999; Castells kundër Spanjës, kërkesa nr. 1798/85, 23 Prill 1992;
 - 22 Shih: Observer dhe Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 13585/88, 26 Nëntor 1991;
 - 23 Shih: Goodëin kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 17488/90, 27 Mars 1996; Fressoz dhe Roire kundër Francës, kërkesa nr. 29183/95, 21 Janar 1999; Bladet Tromso dhe Stensaas kundër Norvegjisë, kërkesa nr. 21980/93, 20 Maj 1999;
 - 24 Shih: Yordanova dhe Toshev kundër Bullgarisë, kërkesa nr. 5126/05, 2 Tetor 2012.

vlërësuar se bashkëbiseduesit duhet t'i lejohet e drejta për të dhënë një përgjigje proporcionale²⁵, se një masë e caktuar e diskutimeve politike që dalin në sferën private është normale dhe e lejueshme²⁶ dhe se liria e shprehjes gëzon një shkallë më të lartë mbrojtjeje në fushatat zgjedhore²⁷. Në praktikë, Gjykata thekson se deklaratat për vlerat duhet të bazohen në fakte të mjaftueshme²⁸ dhe se konteksti i raportimeve të medias duhet të merret parasysh kur bëhet fjalë për transmetimin e gjuhës së urrejtjes²⁹. Siç thuhet në vendimet e shumta të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, duhet të ketë një "nevojë urgjente sociale" për të kufizuar lirinë e shprehjes³⁰ dhe kjo domosdoshmëri duhet të provohet bindshëm³¹. Përveç standardeve të mësipërme që janë me rëndësi të madhe për lirinë dhe përgjegjësinë e medias, në vijim është një pasqyrë e shkurtër e praktikës gjyqësore relevante të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut

4.1. ALLENET DE RIBEMONT kundër FRANCËS³²

Rasti i Allenet de Ribemont kundër Francës ka të bëjë me komentet e bëra në një konferencë shtypi mbi temën e buxhetit të policisë franceze. Ministri i Brendshëm, Drejtori i Departamentit të Hetimeve Penale të Parisit dhe Shefi i Skuadrës së Krimin dhanë komentet e tyre lidhur me hetimin që ishte në proces. Në këtë rast, Kërkuesi u deklarua si nxitës dhe bashkëpunëtor në vrasjen e një deputeti dhe një ish ministri, i cili u vra përpara shtëpisë së Kërkuesit. Deklarata të tilla krijuan në publik bindjen se Kërkuesi ishte fajtor dhe pasoja e mëtejshme ishte presioni në gjykatë, në marrjen e vendimit. Ky rast konfirmoi qëndrimin se detyrimi për të respektuar prezumimin e pafajësisë duhet të zbatohet edhe ndaj zyrtarëve publikë dhe jo vetëm ndaj anëtarëve të gjyqësorit.

-
- 25 Shih: Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë, kërkesa nr. 23118/93, 25 Nëntor 1999; Lopes Gomes de Silva kundër Portugalisë, kërkesa nr. 37698/97, 28 Dhjetor 2012; Prager and Oberschlik kundër Austria, kërkesa nr. 11662/85, 23 Maj 1991;
 - 26 Shih: Lopes Gomes de Silva kundër Portugalisë, kërkesa nr. 37698/97, 28 Dhjetor 2012;
 - 27 Shih: Boëman kundër Mbretërisë së Bashkuar, kërkesa nr. 24839/94, 19 Shkurt 1998;
 - 28 Shih: Pedersen and Baadsgaard kundër Danimarkës, kërkesa nr. 37698/97, 19 Qershor 2003;
 - 29 Shih: Jersild kundër Danimarkës, kërkesa nr. 15890/89, 23 Shtator 1994;
 - 30 Shih: Bodrožić kundër Serbisë, kërkesa nr. 32550/05, 23 Qershor 2009; Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe July kundër Francës, kërkesa nr. 21279/01 dhe 364487/02, 22 Tetor 2007;
 - 31 Shih: Kobenter und Standards Verlags GMBH kundër Austrisë, kërkesa nr. 60899/00, 2 Shkurt 2007; Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë, kërkesa nr. 23118/93, 25 Nëntor 1999;
 - 32 Shih : Allenet de Ribemont kundër Francës, kërkesa nr. 15175/89., 10 Dhjetor 1995;

4.2. *PELTEREAU-VILLENEUVE kundër ZVICRES*³³

Në këtë rast kërkuesi ishte një prift i cili ishte i dyshuar për ngacmim seksual. Për shkak se ngjarjet në fjalë datonin në vitet 1991 dhe 1992, ato kishin kaluar afatin e parashkrimit dhe prokurori publik duhej të ndërpriste procedimin penal. Në vendimin e tij i cili u bë publik, prokurori bëri referenca për faktin se prifti i pranoi këto krime, por për shkak të parashkrimit, procedimi i veprës penale duhej ndërprerë. Kërkuesi paraqiti kërkesë për një vendim të ri, i cili duhet t'i referohej vetëm faktit se ndjekja penale ishte mbyllur për afatin e parashkrimit. Më pas, kisha ndërmori procedime kundër kërkuesit gjatë së cilës u citua disa herë vendimi i prokurorit publik. Kërkuesi u detyrua të japë dorëheqjen nga kleri, por ky vendim u anulua përfundimisht nga kongregacioni i tij. Në vendimin e saj GJEDNJ konstatoi se e drejta e kërkuesit ishte shkelur dhe se nuk kishte asnjë justifikim për prokurorin publik që ta konfirmonte akuzën në vendimin e tij për të ndërprerë procedimin. Gjithashtu, gjykata mori në konsideratë faktin se vendimi u bë publik dhe se reputacioni i kërkuesit ishte cenuar seriozisht.

4.3. *BÉDAT kundër ZVICRËS*³⁴

Në këtë rast, Kërkuesi pretendoi se gjoba e vendosur nga Gjykata Federale për publikimin e informacionit të siguar nga sekreti i hetimit penal kishte shkelur të drejtën e tij për lirinë e shprehjes. Ai argumentoi se Gjykata nuk mund të vërtetonte se artikulli i kontestuar kishte ndonjë ndikim në gjykim dhe se parimi i prezumimit të pafajësisë nuk mund të pengonte individët që të krijonin opinion e tyre mbi një çështje para përfundimit të një gjykimi. GJEDNJ vendosi që edhe pse ishte e vërtetë që neni 10 i Konventës për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore mbron të drejtën e lirisë së shprehjes dhe të drejtën për informimin, gazetarët duhej të respektonin të drejtën për një proces të rregullt gjyqësor, duke përfshirë prezumimin e pafajësisë. Megjithëse artikulli i kundërshtuar nuk mbante qëndrim të veçantë mbi fajësinë e të akuzuarit, natyra e tij sensacionaliste, toni tallës dhe mënyra se si gazetari theksoi mosbesimin ndaj të akuzuarit cënonin prezumimin e pafajësisë.

4.4. *TOURANCHEAU DHE JULY kundër FRANCËS*³⁵

Në *Tourancheau dhe July kundër Francës*, GJEDNJ vendosi se ndërhyrja e Qeverisë për të ndaluar përkohësisht publikimin e një artikulli për procedimin penal përse gjykimi ishte ende në vazhdim, ishte i justifikuar për të mbrojtur të drejt-

33 Shih: Peltureau-Villeneuve kundër Zvicrës, kërkesa nr. 60101/09, 21 Janar 2015;

34 Bédat kundër Zvicrës, nr. 56925/08, 29 Mars 2016

35 Tourancheau dhe July kundër Francës, nr. 53886/00, 24 Nëntor 2005

tën e prezumimit të pafajësisë së të akuzuarit. Faktet që artikulli ishte qartësisht i njëanshëm, se ekstraktet procedurale të cituara nuk ishin objektive dhe se gazetarja e përfundonte artikullin e saj duke deklaruar se një nga të akuzuarit ishte fajtor, cenonin të gjitha të drejtën për prezumimin e pafajësisë dhe për një gjykim të drejtë. GJEDNJ vlerësoi se gjykatat franceze kishin të drejtë në arsyetimin e tyre dhe se e drejta për lirinë e shprehjes së gazetarit duhej të ishte e balancuar me të drejtën për një gjykim të drejtë.

4.5. *PINTO COELHO kundër PORTUGALISË*³⁶

Në rastin në vijim, gazetari nuk u gjet fajtor nga GJEDNJ për shkeljen e prezumimit të pafajësisë së të akuzuarit. Në të vërtetë, Gjykata vendosi që duke treguar për disa sekonda gjatë reportazheve, fakset e dokumenteve që ishin të rëndësishme gjatë gjyqimit, pas fazes kryerjes së hetimit, nuk ndikoi në të drejtën e të akuzuarit. Ndryshe nga rastet e tjera ku artikujt e kundërshtuar u botuan nga gazetarët vetëm për të kënaqur kuriozitetin e lexuesve, Gjykata gjeti se reportazhi i gazetarit nuk ishte i njëanshëm, hetimi kishte përfunduar në momentin e publikimit dhe gazetari nuk po i publikonte dokumentet si mjetet senzacionalizmi, por vetëm për të informuar publikun. Për më tepër, GJEDNJ theksoi faktin se dokumentet u përdorën, me të drejtë, nga gazetari për të vërtetuar informacionin dhe për të provuar kredibilitetin dhe besueshmërinë e tij.

4.6. *VON HANNOVER kundër GJERMANISË*

Aplikimi në rastin *Van Hanover kundër Gjermanisë*³⁷ është paraqitur kundër një vendimi të Gjykatës Kushtetuese Federale të Gjermanisë, i cili kishte rrëzuar kërkesën për të ndaluar publikimin e fotografive të Princeshës Carolina të Monakos me fëmijët e saj. Gjykatat më të ulëta gjermane vendosën ndalimin e botimit të fotografive në fjalë, duke theksuar se nevoja për të mbrojtur jetën private të fëmijëve ishte më e madhe se nevoja e një të rrituri. Megjithatë, Gjykata Kushtetuese Federale e Gjermanisë, arriti në përfundimin se në këtë rast nuk ka pasur shkelje të së drejtës së jetës private dhe se princesha si figurë publike, duhet të tolerojë publikimin e fotografive të saj në vende publike, edhe nëse ajo shfaqet në rutinën e përditshme të jetës së saj private dhe jo gjatë kryerjes së detyrave zyrtare.

Duke vendosur në këtë rast, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut mbajti një qëndrim të ndryshëm dhe arriti në përfundimin se fotografitë e paparacëve regjistroheshin në një klimë shqetësuese të vazhdueshme që shkakton një ndjenjë të fortë të ndërhyrjes në jetën private dhe madje edhe ndjesinë e persekutimit. GJEDNJ gjeti një shkelje të nenit 8 dhe arriti në përfundimin se publiku nuk ki-

36 *Pinto Coelho kundër Portugalisë, nr. 28439/08, 28 Qershor 2011*

37 See: *Von Hannover kundër Gjermanisë, kërkesa nr.59320/00, 24 Qershor 2004;*

shte interes të ligjshëm për të parë se ku ishte kërkuesja ose si sillej ajo zakonisht në jetën e saj private edhe nëse ajo shfaqej në vende publike. Gjithkush, duke përfshirë personat e famshëm, duhet të kenë "pritshmërinë e ligjshme" se jeta e tyre private do të mbrohet.

4.7. *VON HANNOVER kundër GJERMANISË NR. 2*

Kërkesa në rastin Van Hannover kundër Gjermanisë nr. 2³⁸ u paraqit kundër vendimit të Gjykatës Kushtetuese Federale të Gjermanisë, e cila kishte rrëzuar kërkesën për ndalimin e botimit të një fotografie të Princeshës Carolina të Monakos, e shoqëruar me një artikull mbi shëndetin e keq të babait të saj Princit Reiner III. Në vendimin e saj, në të cilën konstatoi se nuk ka pasur shkelje të nenit 8 të KEDNJ-së, Gjykata u shpreh se personat publikë nuk mund të gëzonin të njëjtën mbrojtje si qytetarët e zakonshëm, se sjellja e mëparshme e një personi nuk mund të ishte bazë për mohimin e çdo mbrojtjeje nga publikimi i fotografive, se konteksti në të cilin njerëzit shfaqen në fotot që publikohen mund të jetë një faktor vendimtar dhe se mënyra e marrjes së fotografive (me leje ose njohuri paraprake ose të fshehura) mund të jetë gjithashtu e rëndësishme për marrjen e vendimit.

4.8. *AXEL SPRINGER AG kundër GJERMANISË*

Kërkesa në rastin *Axel Springer AG kundër Gjermanisë*³⁹ është paraqitur kundër vendimit të një gjykate gjermane që ndalon publikimin e një artikulli mbi arrestimin e një aktori të mirënjohur gjerman për posedim kokaine, duke mbajtur qëndrimin që për shkak të rëndësisë së vogël të veprës penale nuk ka interes publik për marrjen e informacionit lidhur me atë ngjarje. Në vendimin e saj duke konstatuar se kishte pasur shkelje të nenit 10 të KEDNJ-së, gjykata theksoi rolin e medias si kujdestar i interesit publik në një shoqëri demokratike dhe se mediat kanë për detyrë të botojnë informacione dhe ide për çështje me rëndësi për publikun dhe se publiku ka të drejtë t'i marrë ato. Gjithashtu, Gjykata deklaroi se për mbrojtjen e garantuar në nenin 8, sulmi mbi reputacionin e dikujt duhet të arrijë një shkallë serioze, në mënyrë që gëzimi i kësaj të konsiderohet i kërcënuar.

4.9. *DELFI AS kundër ESTONISË*

Vendimi me të cilin GJEDNJ në rastin e *Delfi AS kundër Estonisë*⁴⁰ konstatoi se ekzistenca e përgjegjësisë së portaleve të mediave për komentet e lexuesve nuk përbën shkelje të lirisë së shprehjes sipas nenit 10 të KEDNJ-së, ka hasur shumë

38 Shih: Von Hannover kundër Gjermanisë nr. 2, kërkesa nr.40660/08, 7 Shkurt 2012;

39 Shih: Axel Springer kundër Gjermanisë, kërkesa nr.48311/10, 7 Shkurt 2012;

40 Shih: Delfi AS kundër Estonisë, kërkesa nr .64569/09, 16 Qershor 2015;

kritika. Në vendimin e GJEDNJ-së në rastin e *MTE kundër Hungarisë*, vëmendje e veçantë iu kushtua faktit se ngarkimi me përgjegjësi i portaleve të internetit mund të ketë pasoja negative dhe çonte në mbylljen e seksionit të komenteve, të cilat mund të kishin pasoja negative për lirinë e shprehjes së vetë lexuesve. Megjithëse ky vendim nuk mund të përfaqësojë një shmangie thelbësore nga rasti Delphi, rasti i MTE kundër Hungarisë tregon se GJEDNJ ende nuk e ka zgjidhur këtë çështje në mënyrë koherente për të gjetur ekuilibrin e duhur midis lirisë së shprehjes dhe kufizimeve të saj. Gjatë marrjes së vendimit në këtë rast, Gjykata mori parasysh natyrën ekstreme të komenteve në fjalë, fakti që komentet janë botuar në përgjigje të një artikulli të publikuar nga kërkuesi në portalin e tij të informacionit, fakti se komentet kanë baza komerciale, mungesa e masave të marra nga kërkuesit për të fshirë komentet fyese pa vonesë pas publikimit dhe sanksionet e moderuara të vendosura ndaj aplikantëve (320 euro).

4.10. *MTE kundër HUNGARISË*

Rasti i *MTE kundër Hungarisë*⁴¹ ishte një mundësi që GJEDNJ të mbante qëndrim për të vendosur një baraspeshë më të mirë midis lirisë së shprehjes dhe kufizimeve të saj. Ky vendim, i cili konstatoi shkelje të nenit 10 të KEDNJ-së, bazohej në një situatë faktike, në thelb e ndryshme, nga rasti i Delphi. GJEDNJ, duke gjetur se kërkuesit duhej të trajtoheshin si media, vlerësoi dallime të rëndësishme në lidhje me rastin Delphi dhe përmendi mungesën e fitimit si një motiv, si dhe mungesën e gjuhës së urrejtjes. Konkluzioni i Gjykatës ishte se komentet u botuan në portalin e internetit të kërkuesit, dhe ato kishin të bënin me abuzimin e agjencive shtetërore të pasurive të paluajtshme, e për rrjedhojë ato ishin të justifikuara dhe se publikimi i tyre ishte në interesin publik.

4.11. *BORDI EDITORIAL PRAVOJE DELO AND ŠTEKEL kundër UKRAINËS*

Në rastin e *Bordit Editorial Pravo Delo dhe Štekel kundër Ukrainës*⁴², gjykata pranoi për herë të parë se Neni 10 i Konventës duhet interpretuar si detyrim ndaj Shteteve Palë për të krijuar një kuadër rregullator të përshtatshëm për të garantuar mbrojtjen efektive të lirisë së shprehjes së gazetarëve në internet. Në këtë rast, kërkuesit u urdhëruan të paguajnë një tarifë për ri-publikimin e një teksti anonim, i cili, objektivisht, përmbante shpifje, dhe i shkarkuar nga interneti (me një hyrje që tregonte burimin dhe distancimin e tyre nga teksti). Ata gjithashtu u urdhëruan të publikonin përgënjeshttrimet dhe faljet - megjithëse kjo është përcaktuar me ligj.

41 Ibid.

42 Shih: Bordi Editorial i Pravoye Delo dhe Shtekel kundër Ukrainës, kërkesa nr.33014/05, 5 Maj 2011

Në legjislacionin e Ukrainës, nuk parashikohet mbrojtje ligjore për gazetarët të cilët ri-publikojnë materiale nga interneti. Çdo masë që kufizon aksesin në informim, për të cilin publiku ka të drejtë ta marrë, duhet të justifikohet specifikisht me arsye bindëse.

4.12. *STOL kundër ZVICRËS*

Rasti i *Stol kundër Zvicrës*⁴³ trajton rastin e një gazetari, i cili u gjobit për botimin e një raporti konfidencial të ambasadorit zviceran në Shtetet e Bashkuara mbi strategjinë që duhet të ndiqte Qeveria Zvicerane gjatë negociatave, me Kongresin Botëror Hebraik dhe bankat zvicerane, në lidhje me kompensimin e viktimave të holokaustit nga fondet e depozituara në bankat zvicerane. Dhoma e Madhe e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka argumentuar se, në parim, e drejta për lirinë e shprehjes mbron publikimin e materialit konfidencial në rastet kur ai i shërben interesit publik. Megjithatë, Gjykata vlerësoi se botimi i pjesëve të raportit të ambasadorit kishte pasoja negative në negociata, veçanërisht për shkak të artikujve të shkruar në mënyrë jashtëzakonisht të bujshme, të cilat pasuan publikimin e raportit. Gjykata vuri në dukje se gazetari, kërkuesi, duhej të dinte se botimi i raportit ishte një vepër penale. Kështu, duke marrë parasysh gjobën relativisht të ulët të vendosur ndaj gazetarit, Gjykata nuk gjeti se ishte shkelur e drejta e tij për lirinë e shprehjes. Duhet theksuar se pesë gjyqtarë (nga 17) nuk ishin dakord me vendimin, duke u shprehur se shumica e gjyqtarëve, në mendimet e tyre, u përqendruan në mënyrë të panevojshme në natyrën sensacionale të artikujve në vend të rëndësisë së një çështjeje me interes publik.

4.13. *TIMES 1 DHE 2 kundër MBRETERISË SË BASHKUAR*

Në këtë rast, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut mbajti qëndrimin se detyrimi i shtypit për t'iu përmbajtur parimeve të gazetarisë së përgjegjshme, dmth. duke konfirmuar saktësinë e informacionit të publikuar (mirëbesimi, etika, informacioni i besueshëm), është edhe më i rreptë kur bëhet fjalë për informacionet që kanë të bëjnë me ngjarjet e kaluara në lidhje me të cilat nuk ka problematika urgjente. Ky detyrim është më i rreptë për arkivat e internetit që përfaqësojnë burimin kryesor të arsimit dhe kërkimit historik sesa me lajmet në lidhje me çështjet aktuale, të cilat janë përkufizuar si "mallrat që prishen" (Times 1 dhe 2 kundër Mbretërisë së Bashkuar)

43 Shih: Stoll kundër Zvicrës, kërkesa nr. 69698/01, 10 Dhjetor 2007;

